

Informacijska pismenost studenata u visokoškolskoj knjižnici

Brezni, Joana

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:300620>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-01**



Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)



SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI
SMJER BIBLIOTERKARSTVO
Ak. god. 2020./2021.

Joana Brezni

**Informacijska pismenost studenata u visokoškolskoj
knjižnici: na primjeru Nacionalne i sveučilišne knjižnice u
Zagrebu**

Diplomski rad

Mentor: prof. dr. sc. Daniela Živković

Zagreb, lipanj 2021.

Izjava o akademskoj čestitosti

Izjavljujem da je ovaj rad rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na istraživanjima te objavljenoj i citiranoj literaturi. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio rada nije korišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Sadržaj

Sadržaj	ii
1. Uvod.....	1
2. Informacijska pismenost	2
2.1. Definicija informacijske pismenosti – pregled literature	2
2.2. Modeli i standardi informacijske pismenosti	9
2.2.1. Relacijski model C. Bruce	9
2.2.2. Model Šest velikih vještina	10
2.2.3. SCONUL model.....	11
2.2.4. ACRL standard	12
2.2.5. Novi okvir informacijske pismenosti u visokom obrazovanju.....	12
2.2.6. IFLA-in standard.....	14
2.3. Informacijska pismenost na visokoškolskoj razini	15
3. Visokoškolske knjižnice	18
3.1. Nacionalna i sveučilišna knjižnica	20
4. Dosadašnja istraživanja.....	26
5. Istraživanje informacijske pismenosti studenata korisnika u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici	30
5.1. Rezultati istraživanja.....	31
6. Rasprava.....	48
7. Zaključak.....	50
8. Literatura.....	52
Popis slika	56
Popis tablica	57
Prilozi.....	59
Prilog 1. Anketni upitnik.....	59
Prilog 2. Popis slika	
Sažetak	63
Summary	64

1. Uvod

Živimo u globalnom informacijskom društvu u kojem smo u svakom trenutku okruženi velikom količinom informacija. U današnjem svijetu više nije dovoljno znati samo čitati i pisati. To je postala samo osnova na putu prema kompletnoj pismenosti. „Pismenost 21. stoljeća temelji se na novom skupu znanja i vještina potrebnih za kvalitetan život u suvremenom društvu, a koje nazivamo informacijskom pismenošću.“¹ Kako bi pojedinac danas bio uspješan mora znati navigirati u moru informacija i pronaći one potrebne što može biti dug i nimalo jednostavan posao. Upravo je zato informacijska pismenost od velike važnosti – znati kako pronaći, vrednovati i koristiti informacije.

Cilj i svrha ovog rada su istražiti razinu informacijske pismenosti studenata korisnika Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (NSK). Rad je organiziran u nekoliko poglavlja. U prvom dijelu definira se pojam informacijske pismenosti i razmatra njezin razvoj. Također, dan je pregled nekoliko modela i standarda informacijske pismenosti koji su važni za visokoškolsko obrazovanje. Sljedeće poglavlje obrađuje informacijsku pismenost na visokoškolskoj razini, nakon čega su u kratko prikazana obilježja visokoškolskih knjižnica. Budući da je u radu obrađeno istraživanje informacijske pismenosti studenata korisnika NSK, u radu je prikazana i kratka povijest i obilježja NSK s naglaskom na službe i usluge koje su relevantne za temu rada. Ujedno je prikazan i kratak pregled istraživanja koja se bave analizom informacijske pismenosti na visokoškolskoj razini. U narednom poglavlju predstavljeno je istraživanje i metodologija korištena u izradi ovog rada te rezultati istraživanja. U završnom dijelu rada izvedeni su zaključci o razini informacijske pismenosti ciljane skupine prema postavljenim hipotezama.

¹ Vrkić Dimić, J. Suvremeni oblici pismenosti. // Školski vjesnik: časopis za pedagošku teoriju i praksu 63, 3(2014), str. 381-394. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/136084> (27.4.2021.).

2. Informacijska pismenost

2.1. Definicija informacijske pismenosti – pregled literature

„Zbog ubrzanoga tehnološkog napretka, a pogotovo napretka informacijsko komunikacijske tehnologije, informacije postaju temelj za razvoj društva. Vezano uz promjene u informacijskom okruženju, mijenjaju se i standardi pismenosti, pojavljuju se nove vrste pismenosti, tzv. pismenosti 21. stoljeća, a među njima ključnu ulogu zauzima informacijska pismenost kao sklop kompetencija potrebnih za cjeloživotno učenje. Zbog ubrzanog razvoja društva i potrebe za novim kompetencijama, pojedinac ne završava s procesom učenja po prestanku formalnog obrazovanja. On mora biti spreman učiti tijekom cijeloga života, a to je moguće jedino ako je naučio kako učiti, gdje pronaći značajne informacije, kako ih vrednovati i kako organizirati svoje znanje itd.“²

„Čimbenici koji su nametnuli pojavu termina informacijske pismenosti pojavili su se u vidu informacijske eksplozije sredinom 20. stoljeća. Termin je stasao usporedno s pojavom informacijskog društva i pratećom informacijskom eksplozijom. Stoga se pojava i šira recepcija pojma najprije dogodila u društvima gdje su opisani fenomeni bili najvidljiviji, kao u SAD-u ili Australiji. Pojam informacijske pismenosti prvi je upotrijebio Paul Zurkowski, tadašnji predsjednik Udruženja informacijske industrije (Information Industry Association: IIA) koji je u Izvješću Nacionalnoj komisiji za knjižnice i Informacijsku znanost (National Commission for Libraries and Information Science: NCLIS) 1974. godine govorio o potrebi da pojedinci moraju biti informacijski pismeni ako žele preživjeti u informacijskom dobu.“³

Vjerojatno najčešće navođeno pojmovno određenje informacijske pismenosti objavljeno je u vidu Proglasa Američkog knjižničarskog društva 1989. godine. Prema tom dokumentu, informacijski pismene osobe definiraju se kao „one koje su naučile kako učiti... jer znaju kako je znanje organizirano, kako pronaći informacije i kako se koristiti njima na svima razumljiv način... to su osobe pripremljene na učenje tijekom cijeloga života“. Ova je definicija popraćena popisom kompetencija prema kojem informacijski pismena osoba: a) treba biti svjesna

² Rubinić, D.; Stričević, I. Visokoškolska knjižnica u programima informacijskog opismenjivanja studenata: istraživanje programa Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Karl-Franzens Graz. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 54, 4(2011), str. 23-48. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/80039> (23.1.2021.).

³ Špiranec, S.; Banek Zorica, M. Informacijska pismenost: teorijski okvir i polazišta. Zagreb: Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta, 2008. Str. 21.

informatijske potrebe, b) mora moći prepoznati informaciju koja može riješiti problem, c) zna pronaći potrebnu informaciju, d) vrednovati informaciju, e) organizirati je te f) učinkovito koristiti informaciju.⁴

„Mnogi autori navedenoj definiciji dodaju još neka obilježja pa tako H. Rader tvrdi da je informatijska opismenjenost ključ za postizanje uspjeha u okruženju prožetom informatijskim tehnologijama, da je preduvjet produktivnosti u demokratskom društvu te da omogućuje snalaženje u promjenljivoj okolini. A prema Candyju, sve definicije informatijske pismenosti sadržavaju sljedeće elemente:

- sposobnost učinkovitog traženja informacija
- upućenost pri odabiru i vrednovanju informacija
- lakoću i lagodnost korištenja širokog raspona medija
- svijest o problemu pouzdanosti i vjerodostojnosti informacija
- učinkovitost prenošenja informacija drugima.“⁵

Bundy smatra da se koncept informatijske pismenosti pojavio zbog „potrebe opisa idealnog potrošača informacija“, a osvještavanje te potrebe dovelo je do razvoja koncepta informatijske pismenosti.⁶

C. Doyle 1992. godine navodi svojstva koja karakteriziraju informatijski pismenu osobu, pri čemu detaljnije razrađuje i proširuje ALA-inu definiciju informatijski pismenog pojedinca kao onog koji: „...prepoznaje informatijsku potrebu, uspješno iskazuje pitanja na temelju informatijske potrebe, prepoznaje potencijalne izvore informacija, razvija uspješne strategije

⁴ Presidential Committee on Information Literacy: final report. 1989. Dostupno na: <http://www.ala.org/acrl/publications/whitepapers/presidential> (6.6.2021.).

⁵ Špiranec, S. Informatijska pismenost - ključ za cjeloživotno učenje. // Edupoint 17, 3(2003). Dostupno na: <http://edupoint.carnet.hr/casopis/17/clanci/1.html> (19.3.2021.).

⁶ Bundy, A. Growing the community of the informed: information literacy - a global issue. April 2002. Dostupno na: <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/00048623.2002.10755193> (29.3.2021.).

*pretraživanja, pristupa informacijama, vrednuje ih i organizira te se kritički koristi informacijom pri rješavanju problema.*⁷“

J. J. Shapiro i S. K. Huges svojom definicijom odmiču se od ideje informacijske pismenosti kao skupa vještina rasporedivih prema unaprijed definiranim rubrikama. „Smatraju da informacijsku pismenost treba razmatrati u širem kontekstu te da ona nadilazi vještine korištenja računalom i informacijskog pristupa te uključuje kritičko mišljenje o prirodi informacija i njezinu društvenom, kulturnom i filozofskom kontekstu. Prema njima obrazovanost podrazumijeva informacijsku opismenjenost kao što su logika, gramatika i retorika značile obrazovanost u srednjem vijeku. Informacijska je pismenost temelj humanosti i ljudske emancipacije.“⁸

S. Webber i B. Johnston, koji smještaju informacijsku pismenost u širi društveni kontekst te posebno ističu etičku dimenziju i kritičko mišljenje kao ključnu dionicu koncepta: „*Informacijsko se opismenjivanje sastoji od usvajanja primjerenoga informacijskog ponašanja u svrhu dolaženja do one informacije koja će zadovoljiti informacijsku potrebu i to bez obzira na medij, a uključuje i kritičku osviještenost o važnosti mudrog i etičkog korištenja informacija. Važno je da informacijska pismenost ne bude reducirana na knjižnične ili računalne vještine već poimana kao odgovor na kulturni, društveni i ekonomski razvoj informacijskog društva.*“⁹

Aleksandrijski proglas, dokument nastao u okviru sastanka UNESCO-a, Međunarodnog udruženja knjižničnih društava IFLA-e (International Federation of Library Associations) i Nacionalnog foruma za informacijsku pismenost NFIL-a (National Forum on Information Literacy), kao ključnih ustanova u području informacijske pismenosti, zbog čega je on osobito utjecajan i važan s političkog aspekta. U njemu se informacijskoj pismenosti dodjeljuje ključna uloga u životu svakog pojedinca u postizanju osobnih, društvenih, profesionalnih i obrazovnih ciljeva. Smatra se važnom za učinkovito učenje tijekom cijeloga života i pretpostavka je za aktivno sudjelovanje u društvima znanja. U dokumentu stoji kako „informacijska pismenost

⁷ Doyle, C. Outcome measures for information literacy within the national education goals of 1990 : final report of the National Forum on Information Literacy : summary of findings.1992 Dostupno na: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED351033.pdf> (29.3.2021.).

⁸ Shapiro, J.J.; Hughes, S.K. Information Literacy as a liberal art. //Educom review 31,2(1996), str. 31-36

⁹ Webber, S.; Johnston, B. Conceptions of information literacy: new perspectives and implications. // Journal of information science 26, 6(2000), str.381-397.

prelazi okvire moderne tehnologije te omogućava kritičko mišljenje i interpretativne vještine koje nadilaze strukovne granice osnažujući pojedince i zajednice.“¹⁰

Iz mnoštva definicija vidljivo je kako je pojam informacijske pismenosti teško definirati jednom rečenicom. Mnogi autori smatraju da informacijska pismenost nije samo pojam, već proces, stoga Ivanka Stričević izdvaja 11 faza informacijske pismenosti:

- svijest o informacijskoj potrebi;
- sposobnost definiranja informacijske potrebe koja nastane kada treba riješiti problem ili donijeti odluku;
- sposobnost otkrivanja postoji li potrebna informacija ili ne; sposobnost pronalaženja potrebne informacije ako ona postoji;
- sposobnost kreiranja potrebne informacije ako ona postoji;
- sposobnost kreiranja potrebne informacije koja je nedostupna;
- razumijevanje pronađene informacije ili znanje o tome gdje potražiti pomoć;
- sposobnost organiziranja, analize, interpretacije i evaluacije informacije te vrednovanja izvora;
- sposobnost prijenosa i prezentacije informacije drugima pomoću primjerenih medija;
- znanje kako iskoristiti informacije za rješavanje problema ili donošenje odluke;
- znanje o tome kako zaštititi, spremati, zapisati i arhivirati informaciju za ponovno korištenje;
- znanje o tome kako postupiti s informacijom kad više nije potrebna ili kako zaštititi informaciju od zlouporabe.¹¹

¹⁰ Špiranec, S.; Banek Zorica, M. *Informacijska pismenost : teorijski okvir i polazišta*, str. 27-28.

¹¹ Stričević, I. *Pismenosti 21. stoljeća : učenje i poučavanje u informacijskom okruženju*. // *Zrno* 22(2011), 97- 98.

Podjelu istraživačkih pravaca informacijske pismenosti razradila je C. Bruce 2000. godine promatrajući razvojne karakteristike prisutne u Australiji i anglosaksonskim zemljama. Ovdje se radi o generalizacijama koje se po svojim kronološkim određenjima razlikuju od sredine do sredine. Bruce tako razlikuje četiri faze: predfazu, eksperimentalnu fazu, istraživačku fazu i razvojnu fazu.¹²

Predfaza istraživanja informacijske pismenosti počinje 1980-ih kada se počinju istraživati informacijske vještine koje se ne odnose isključivo na korištenje knjižnicama, već i raznim pomagalicama, alatima i izvorima poput baza podataka, tezaurusa, ili kataloga. Ta istraživanja dovode do razvoja brojnih modela pretraživanja informacija.

Eksperimentalna faza traje u prvoj polovici 1990-ih nakon ALA-inog Izvješća u kojem traži da istraživanja budu postavljena na način da od rezultata mogu profitirati ne samo knjižničari, već i nastavnici i donositelji političkih i strateških odluka. Istraživanja u ovoj fazi uglavnom se odnose na konsolidaciju termina i definiranje koncepta.

Istraživačku fazu, koja zauzima drugu polovicu 1990-ih, obilježava širenje termina, financiranje projekata i uključivanje u nacionalne strategije. Istraživači se fokusiraju na suodnos procesa učenja i informacijske pismenosti te se opredjeljuju i smještaju u područje društvenih znanosti, odnosno informacijskih i komunikacijskih znanosti i obrazovanja.

Razvojna faza traje i danas. Istraživačka se baza sve više širi u različita područja ljudske djelatnosti, čak i ona koja su u prijašnjih fazama bila slabije zastupljena poput radnog mjesta, određenih demografskih skupina ili šire društvene zajednice. Ne samo da se područja istraživanja šire, već se i produbljuju i proširuju zbog sve intenzivnijih i dinamičnih promjena u komunikacijskom kanalu.¹³

Također, Bruce informacijsku pismenost okuplja u 5 dimenzija u kojima je moguće promatrati i razlikovati sva istraživanja koja se odnose na informacijsku pismenost:

¹² Bruce, C. Information Literacy programs and research: an international review. // Australian library journal. 49, 3(2000), str. 209-218.

¹³ Špiranec, S.; Banek Zorica, M. Informacijska pismenost : teorijski okvir i polazišta, str. 37-40.

1. Istraživanja koja analiziraju informacijsku pismenost u određenom okruženju ili području u kojima se želi utvrditi kako na određenu ustanovu djeluje informacijska pismenost i obrnuto.
2. Istraživanja pojmovnog određenja informacijske pismenosti
3. Istraživanja informacijske pismenosti koja su okupljena oko predmeta istraživanja – korisnici, tezaursi, kurikulumi, programi informacijske pismenosti
4. Istraživanja kojima su zajednički pristup istraživanju i metodologija
5. Istraživanja o određenim disciplinarnim utjecajima – informacijska se pismenost sagledava u odnosu na određenu disciplinu ili područje.¹⁴

Iz predočenih definicija vidljivo je da informacijska pismenost ima ključnu ulogu u cjeloživotnom obrazovanju te je ugrađena u polazišta suvremenih nacionalnih prosvjetnih politika i međunarodnih dokumenata iz područja obrazovanja kao jedan od raznovrsnih oblika opismenjivanja za 21. st.¹⁵

Cjeloživotno obrazovanje smatra se temeljnom polugom za ekonomski i demokratski razvoj društva. Cjeloživotno obrazovanje nameće se kao jedan od obećavajućih načina rješavanja promjena izazvanih znanstvenim, tehnološkim ili kulturnim preobrazbama te ostalim promjenama u suvremenom društvu.¹⁶

Informacijske kompetencije ključni su čimbenik cjeloživotnog učenja. One su prvi korak za postizanje obrazovnih ciljeva. Razvoj tih kompetencija potreban je tijekom čitavog života, posebno tijekom formalnog obrazovanja, gdje bi knjižničari, kao dio zajednice koja uči i kao stručnjaci za upravljanje informacijama trebali preuzeti ključnu ulogu olakšavanja informacijske pismenosti. Kroz stvaranje programa integriranih u kurikulum, knjižničari bi trebali aktivno

¹⁴ Bruce, C. Information Literacy programs and research: an international review. // Australian library journal. 49, 3(2000), str. 209-218.

¹⁵ Špiranec, S. Informacijska pismenost - ključ za cjeloživotno učenje. // Edupoint 17, 3(2003). Dostupno na: <http://edupoint.carnet.hr/casopis/17/clanci/1.html> (19.3.2021.).

¹⁶ Špiranec, S.; Banek Zorica, M. Informacijska pismenost : teorijski okvir i polazišta, str. 13-14.

pridonositi procesu učenja studenata i učenika te im pomagati u njihovoj potrazi za poboljšanjem ili razvojem vještina, znanja i vrijednosti potrebnih za cjeloživotno učenje.¹⁷

Ključnu ulogu u poboljšanju ili razvoju vještina, znanja i vrijednosti informacijske pismenosti odigrala je dinamika promjena u informacijskoj okolini i njezina rastuća složenost. Tehnologija je znatno olakšala postupke i mogućnost pretraživanja informacija, ali sve složenija informacijska okolina u kojoj postoji pregršt mogućnosti dolaženja do informacije dovela je do nesnalaženja i nesigurnosti. Znanje o tome kako pristupiti informacija postalo je važnije od samih informacija koje zastarijevaju velikom brzinom.¹⁸

Iskazivanje informacijske pismenosti kroz popis kompetencija ili standarde omogućuje konkretizaciju u obrazovnom procesu. Takav pristup nudi opipljiv „kostur“ koji može biti vodilja za nastavnike. Oni će dobiti alat pomoću kojeg će moći informacijsko opismenjavanje integrirati u predmetne sadržaje.¹⁹

Informacijska pismenost je višedimenzionalni fenomen koji ne uključuje samo mjerljive elemente poput: informacijske infrastrukture, pristupa računalnim mrežama, računalne/digitalne pismenosti, obrazovanja korisnika knjižnica; već je i pod utjecajem obrazovnih sustava, tradicija u knjižničarstvu, tržišta rada te informacijske politike i socijalnog konteksta.²⁰

„Dostupnost tehnologije i vještine potrebne za njezinu uporabu tek su prvi korak za puno iskorištavanje potencijala informacijskog društva. Pojedinač danas mora biti osposobljen da koristeći se tehnologijama dođe do potrebnih informacija, da u bujici informacija zna raspoznati koja mu je informacija potrebna i kako je koristiti.“²¹

¹⁷ Lau, J. Smjernice za informacijsku pismenost u cjeloživotnom učenju: završna verzija, recenzirano 30. Srpnja 2006. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011.

¹⁸ Špiranec, S.; Banek Zorica, M. Informacijska pismenost: teorijski okvir i polazišta, str. 15.

¹⁹ Isto, str. 25-26.

²⁰ Isto, str. 31.

²¹ Špiranec, S. Informacijska pismenost - ključ za cjeloživotno učenje. // Edupoint 17, 3(2003). Dostupno na: <http://edupoint.carnet.hr/casopis/17/clanci/1.html> (19.3.2021.).

2.2. Modeli i standardi informacijske pismenosti

Nakon definiranja informacijske pismenosti i kratkog povijesnog prikaza, potrebno je pobliže prikazati i neke modele i standarde koji su nastali u svrhu rasvjetljavanja koncepta. Modeli čine teorijski okvir informacijske pismenosti, a sljedeći korak nakon uspostave informacijske pismenosti na određeni model čine standardi koji podrobno navode elemente procjene i pokazatelje uspješnosti te omogućuju testiranje i vrednovanje. Oni su obično usmjereni na definiranje karakteristika informacijski pismenog pojedinca, navodeći svojstva, attribute, procese, znanja, vještine i stavove koje takav pojedinac treba izgraditi. Standardi nemaju normativni karakter, već ih se valja shvatiti kao preporuku koja omogućuje podizanje razine učinkovitosti nastavnog procesa.²²

2.2.1. Relacijski model C. Bruce

Ovaj je model nastao istraživanjem iskustava stručnjaka iz raznih disciplina pri korištenju informacijama.²³ U ovom modelu postoji sedam dimenzija iskustva u ophođenju s informacijama, odnosno sedam dimenzija informacijske pismenosti:

1. Informacijska tehnologija - korištenje informacijske tehnologije kako bi se pristupilo informacijama i komuniciralo što znači da informacijska pismenost ovisi o mogućnostima korištenja tehnologije.
2. Informacijski resursi - pronalaženje informacija u raznim izvorima. Informacijska se pismenost shvaća kao znanje o informacijskim izvorima i sposobnost pristupa istim.
3. Informacijski procesi – strategije koje korisnici provode kad se nađu u novim situacijama i pokušavaju riješiti problem.
4. Informacijska kontrola – prepoznavanje relevantnih informacija, povezivanje informacija, organizacija
5. Konstruiranje znanja – naglašava učenje i kritičko mišljenje te razvoj osobne perspektive
6. Proširivanje znanja – razvoj novih znanja, pristupa i rješenja
7. Mudrost – korištenje informacija koje koristi drugima

²² Špiranec, S.; Banek Zorica, M. Informacijska pismenost : teorijski okvir i polazišta, str. 49-50.

²³ Bruce, Christine. Seven faces of information literacy. Dostupno na:
<http://www.connect2tls.info/uploads/8/1/8/3/8183810/bruce.pdf> (3.4.2021.).

„Sedam dimenzija informacijske pismenosti utvrđeno je iz perspektive i istraživanja iskustva korisnika, a postupak informacijskog opismenjavanja podrazumijeva izgradnju i razvijanje svijesti svih sedam vidova koji karakteriziraju informacijsko ponašanje“. Bruce naglašava opažanje i aktivnu ulogu pojedinca, znanje, pristup informacijama i društveni aspekt informacija.²⁴

2.2.2. Model Šest velikih vještina

Model su razvili Mike Eisenberg i Bob Berkowitz.²⁵ Nastao je iz projekta gdje su ispitali potrebu za modelom u rješavanju problema. Istraživanja su pokazala da ljudi često nisu upoznati sa strategijom rješavanja problema, ali ju intuitivno koriste.

Model se sastoji od šest faza, a svaka faza od dvije potkategorije:

1. Definiranje zadatka – odnosi se na točno definiranje informacijskog problema i identifikaciju informacijske potrebe, odnosno specifičnih informacija koje su povezane s problemom
2. Strategije traženja informacija – odnosi se na određivanje svih izvora i odabir onih najboljih
3. Pretraživanje i pristup – biranje strategije kojom će se pristupiti problemu, pretraživanje i pronalaženje informacija u izvorima
4. Korištenje informacijama – informacije je potrebno proći, čuti, vidjeti, relevantne informacije potrebno je prepoznati
5. Sinteza – odnosi se na organiziranje informacija iz više izvora i njihovo predstavljanje
6. Vrednovanje – evaluacija učinkovitosti i efikasnosti pronađenog i predstavljenog te samog procesa.²⁶

²⁴ Špiranec, S.; Banek Zorica, M. Informacijska pismenost : teorijski okvir i polazišta, str. 55.

²⁵ Eisenberg, M. The Big Six. <https://thebig6.org/> (4.4.2021.).

²⁶ What is the Big6. https://www.hcpss.org/f/academics/media/factsheet_big6.pdf (4.4.2021.).

2.2.3. SCONUL model

Udruženje knjižnica koledža, nacionalnih i visokoškolskih knjižnica Velike Britanije (Standing Conference of National and University Libraries) 1999. godine razvilo je Sconul model pod nazivom Sedam stupova informacijske pismenosti kako bi se potaknuo daljnji razvoj ideja u praksi. Revidirani dokument objavljen je 2011. godine. U dokumentu se navodi i definicija informacijski pismene osobe kao „one koja pokazuje svijest o tome kako prikuplja, koristi, upravlja, sintetizira te stvara informacije i podatke na etičan način.“ Ovaj model definira osnovne vještine i kompetencije te stavove i ponašanja u središtu razvoja informacijske pismenosti u visokoškolskom okruženju. Model se temelji na sedam stupova vještina, a podrazumijeva suradnju u izgradnji kurikuluma, odnosno suradnju akademskog i knjižničnog osoblja.²⁷ U temelje modela ugrađena su dva ishodišta – osnovne knjižnične i računalne vještine, a sedam glavnih vještina su:

1. sposobnost prepoznavanja informacijskih potreba
2. sposobnost popunjavanja informacijskih praznina, odabir najprikladnijeg izvora, razumijevanje problema vezanih za pristup izvorima
3. postavljanje strategije za lociranje informacija, artikulacija informacijskih potreba, razumijevanje izgradnje i strukture baza podataka
4. sposobnost pronalaženja informacija i pristup njima, uporaba primjerenih tehnika pretraživanja, indeksnih i citatnih službi
5. sposobnost usporedbe i vrednovanja informacija dobivenih iz raznih izvora, pitanja o vjerodostojnosti i pouzdanosti informacijskih izvora
6. organizacija, primjena i priopćavanje informacija, citiranje, stvaranje osobnih bibliografskih sustava
7. sinteza informacija i stvaranje novog znanja.²⁸

²⁷ SCONUL Working Group on Information Literacy. The SCONUL Seven Pillars of Information Literacy: Core Model For Higher Education, April 2011. Dostupno na: <https://www.sconul.ac.uk/sites/default/files/documents/coremodel.pdf> (3.4.2021.)

²⁸ Špiranec, S.; Banek Zorica, M. Informacijska pismenost : teorijski okvir i polazišta, str. 58-59

2.2.4. ACRL standard

Američko udruženje za visokoškolske knjižnice izdalo je 2000. godine standarde informacijske pismenosti za visoko obrazovanje (Information Literacy Competency Standards for Higher Education). On je najpoznatiji i najutjecajni standard, preveden na desetak jezika. „Sastavljen je od pet osnovnih standarda, 22 pokazatelja i 86 ishoda učenja. U dokumentu su detaljno razrađeni elementi koji omogućuju procjenu stečene razine informacijske pismenosti. Svrha je ovoga, kao i svakog drugog objavljenog standarda informacijske pismenosti, učiniti skup kompetencija obuhvaćenih informacijskom pismenošću sastavnim dijelom nastave. Naime, kako bi se informacijskim opismenjivanjem postigli suvremeni ciljevi učenja, ono mora biti uključeno u sadržaj, strukturu i slijed nastavnih sadržaja.“²⁹

Pet standarda obuhvaćena ovim dokumentom su:

1. „Određivanje prirode i obuhvata informacijske potrebe
2. Učinkovit i djelotvoran pristup potrebnoj informaciji
3. Kritičko vrednovanje informacije i njezinih izvora te ugradnja odabranih informacija u postojeći korpus znanja i vrijednosni sustav
4. Svrhovito korištenje informacijom, individualno ili u skupini
5. Razumijevanje ekonomskih, legalnih i socijalnih aspekata informacija te njihovo etičko i legalno korištenje.“³⁰

2.2.5. Novi okvir informacijske pismenosti u visokom obrazovanju

Nakon standarda iz 2000. godine, ACRL je 2015. godine objavio dokument Okvir informacijske pismenosti u visokom obrazovanju koji postaje novo polazište za teorijsko i praktično utemeljenje informacijske pismenosti u kontekstu visokog obrazovanja zbog mnogih promjena u tehnologiji, znanstvenoj komunikaciji i informacijskom ciklusu. Filozofsko utemeljenje novog Okvira za informacijsku pismenosti različito je od Standarda iz 2000. Dok su Standardi pozitivistički postulirani, jer je informacija objektivni i mjerljiv entitet kojega student treba,

²⁹ Lasić-Lazić, J.; Špiranec, S.; Banek Zorica, M. Izgubljeni u novim obrazovnim okruženjima – pronađeni u informacijskom opismenjivanju. // Medijska istraživanja 18, 1(2012), str. 125-143. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/85384> (19.3.2021.).

³⁰ Špiranec, S.; Banek Zorica, M. Informacijska pismenost : teorijski okvir i polazišta, str. 63-73.

prema propisanim procedurama i kriterijima pronaći, vrednovati i koristiti, Okvir za informacijsku pismenost je konstruktivistički intoniran jer polazi od pretpostavke da se znanje konstruira i rekonstruira društvenim interakcijama.³¹

Okvir se sastoji od šest međusobno povezanih polazišnih koncepata:

1. Autoritet je konstruiran i kontekstualan – izvori informacija odraz su stručnosti i vjerodostojnosti autora informacija, a ocjenjuju se na temelju informacijske potrebe i konteksta u kojem će se ona koristiti, autoritet ovisi o potrebama različitih zajednica.
2. Stvaranje informacija je proces – informacije služe za prenošenje poruke, proces istraživanja, stvaranja i diseminacije informacija razlikuje se, a rezultat odražava te razlike.
3. Informacija ima vrijednost – informacije posjeduju nekoliko dimenzija vrijednosti. One mogu biti proizvod, sredstvo obrazovanja, utjecaja, pregovaranja i razumijevanja svijeta. Pravni i socioekonomski interesi utječu na stvaranje i diseminaciju informacija, stoga im se treba pristupiti odgovorno i etički.
4. Istraživanje kao postavljanje pitanja – istraživanje je iterativno i ovisi o postavljanju sve složenijih ili novih pitanja čiji odgovori dovode do novih pitanja neovisno o području istraživanja.
5. Znanost kao konverzacija - zajednice znanstvenika, istraživača i stručnjaka uključuju se u kontinuirani diskurs s novim spoznajama i otkrićima koja se vremenom javljaju kao rezultat različitih perspektiva i interpretacija.
6. Traženje kao strateško ispitivanje - Traženje informacija često je nelinearno i promjenjivo te zahtijeva procjenu niza izvora informacija i mentalnu fleksibilnost kako bi se tragalo za alternativnim putovima kako se razvija novo razumijevanje.³²

³¹ Špiranec, S. Kritička informacijska pismenost u akademskom kontekstu. // Čitalište: naučni časopis za teoriju i praksu bibliotekarstva 32, 1(2018), str. 3-11.

³² American Library Association. Framework for information literacy in higher education. February 9, 2015. Dostupno na: <http://www.ala.org/acrl/standards/ilframework> (8.4.2021.).

2.2.6. IFLA-in standard

Međunarodni savez knjižničarskih društava i ustanova (IFLA) pokušao je definirati generički standard koji bi bio primjenjiv u raznim okruženjima. Ovaj standard rezultat je analize prethodno donesenih standarda i modela te sinteze međunarodnih iskustava. Ovaj standard moguće je usvojiti takvim kakav je, ali je poželjno prilagoditi ga potrebama organizacija i zemalja. Kako bi se stvorio što jednostavniji obrazac informacijskog opismenjivanja, ovaj standard daje pristup koji maksimalno pojednostavljuje koncept i okuplja ga oko tri temeljne sastavnice informacijske pismenosti. One su sastavni dio većine standarda donesenih od strane raznih knjižničarskih udruženja poput Američkog udruženja školskih knjižničara (AASL), Američkog udruženja za visokoškolske knjižnice (ACRL), Udruženja knjižnica koledža, nacionalnih i visokoškolskih knjižnica Velike Britanije (SCONUL), australskog i novozelandskog Instituta za informacijsku pismenost i drugih. Tri temeljne sastavnice su:

1. Pristup: korisnik pristupa informaciji učinkovito i djelotvorno – odnosi se na definiciju i artikulaciju informacijske potrebe te lociranje informacija
2. Vrednovanje: korisnik vrednuje informaciju kritički i kompetentno – obuhvaća procjenu i organizaciju informacija
3. Korištenje: korisnik točno i kreativno koristi informaciju.³³

³³ Lau, J. Smjernice za informacijsku pismenost u cjeloživotnom učenju.

2.3. Informacijska pismenost na visokoškolskoj razini

U modernom društvu znanja slika se visokog obrazovanja promijenila. Visokoškolski sektor je u nekoliko posljednjih desetljeća doživio transformaciju zbog promjena u strukturi i financiranju te prelaska iz elitnog u masovno visoko obrazovanje. Nestaje uloga nastavnika kao jedinog pouzdanog i vjerodostojnog izvora znanja, teži se individualizaciji, virtualizaciji u smislu rastućeg broja studenata i nastavnika s pristupom elektroničkim izvorima i globalizaciji u smislu nestajanja prostornih i vremenskih ograničenja. Informacijska pismenost ima važnu ulogu u ostvarivanju tih ciljeva i pokretanju promjena u akademskim obrazovnim procesima, ali i učvršćivanju društvenog položaja neke akademske zajednice. U postmodernom društvu, visokoškolske ustanove nisu same po sebi na visokom položaju. Tehnološke i ekonomske promjene, osobito rast interneta i globalnost tržišta, gurnule su ih u kompetitivni kontekst potičući potrebu za iskazivanjem kvalitete i institucionalne relevantnosti, uz privlačenje što većeg broja studenata sa sposobnostima koje su relevantne i konkurentne na tržištu rada. Informacijska je pismenost ovdje odigrala veliku ulogu. Ona ima kapacitete stvaranja budućih zaposlenika koji će znati učiti tijekom cijelog života, rješavati probleme, koristiti se informacijskim izvorima i osiguravati informacijski protok unutar organizacije, što se uklapa u težnju visokoškolskih ustanova za preobrazbom i stvaranjem kurikuluma za privlačenje kritične mase korisnika.³⁴

Informacijska se pismenost u akademskom kontekstu odvija na relaciji visokoškolska knjižnica – nastava. Ta je sprega nastala kao odraz već navedenih promjena u visokoškolskom sektoru, ali i promjena unutar visokoškolskih knjižnica poput infrastrukturnih promjena – proširenja čitaonica i otvaranja spremišta, što je zahtijevalo dodatna znanja korisnika o uvjetima i alatima za pristup i uporabu građe. To je potaknulo sustavno osmišljanje obrazovanja korisnika kao stalnu i redovitu aktivnost. U visokoškolskom okruženju trenutno postoje četiri glavna modela informacijskog opismenjivanja studenata: kolegiji intrakurikularnog, interkurikularnog, ekstrakurikularnog ili samostojećeg tipa. Kod kolegija intrakurikularnog ili ugniježđenog tipa informacijska je pismenost integrirana u ciljeve i ishode učenja, a provodi se kroz partnersku suradnju akademskog osoblja i knjižničara. U interkurikularnom ili integriranom kolegiju informacijska se pismenost nudi kao dodatak nekom kolegiju ili programu uvidu jednoga ili više školskih sati

³⁴ Špiranec, S.; Banek Zorica, M. Informacijska pismenost: teorijski okvir i polazišta, str. 118-120.

kojeg organizira knjižničar na zahtjev nastavnog osoblja, a prisutnost studenata na takvim aktivnostima obavezna je za prolaz kolegija. Ekstrakurikularno ili paralelno informacijsko opismenjivanje provodi knjižnica izvan akademskog kurikulumuma što znači da se studenti dobrovoljno javljaju za sudjelovanje u takvim programima. Kod samostojećeg kolegija informacijska je pismenost samostalni kurikularni kolegij. Obično se radi o izbornom kolegiju, a može biti i obavezni koji je dio općeg programa koji nudi neko sveučilište ili akademska ustanova. Informacijsko opismenjivanje najuspješnije je kod intrakurikularnog kolegija gdje će nastavnik mijenjati svoje nastavne metode te se više posvetiti istraživačkom pristupu – postavljajući istraživačka pitanja, primjenjujući razne istraživačke metode, uspoređujući razne izvore informacija, stilove citiranja itd. Takav će pristup, u kojem se isprepliću sadržaj predmeta i informacijska pismenost, podići razinu kvalitete nastave i motivirati studente da usvoje optimalno informacijsko ponašanje.³⁵

Autorice Rubinić i Stričević navode kako se u provedbi informacijskog opismenjivanja u kojem sudjeluju visokoškolske knjižnice javljaju mnoge poteškoće, a kao najčešći problem ističu nedovoljno razvijenu svijest o važnosti tih programa, kako među znanstveno-nastavnim osobljem i studentima, tako i unutar knjižnične zajednice. Smatraju kako knjižnice često ne sagledavaju uključivanje u visokoškolski kurikulum kroz program informacijskog opismenjivanja kao afirmaciju svoje obrazovne uloge. Također navode da intrakurikularni model zahtijeva visok stupanj suradnje nastavnika i knjižničara što je u praksi često teško provedivo. Knjižnice mogu svojim korisnicima ponuditi različite usluge informacijskog opismenjivanja: vođene razglede knjižnica, specifičnu pomoć u vidu vodiča za korisnike te tečajeve ili kolegije koji mogu uključivati razne oblike nastave – klasična predavanja, predavanja podržana računalnim softverom, online tečajeve i sl. Rubinić i Stričević naglašavaju da nerazumijevanje obrazovne uloge sveučilišnih knjižnica dolazi i od dvojne uloge knjižnica – administrativne i obrazovne, koja često pridonosi tome da se na knjižnicu ne gleda kao na ravnopravnog sudionika u obrazovnom postupku pa se njezine usluge često uvrštavaju pod tzv. Skriveni kurikulum poput radionica, individualnih bibliografskih instrukcija itd.³⁶

³⁵ Špiranec, S.; Banek Zorica, M. Informacijska pismenost : teorijski okvir i polazišta, str. 120-121.

³⁶ Rubinić, D.; Stričević, I. Visokoškolska knjižnica u programima informacijskog opismenjivanja studenata: istraživanje programa Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Karl-Franzens Graz. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 54, 4(2011), str. 23-48. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/80039> (23.1.2021.).

Uloga visokoškolskih knjižničara u informacijskom opismenjivanju je specifična i značajna. Oni imaju posredničku ulogu između akademskog diskursa nastavnika i neakademskog diskursa pristiglih studenata. Knjižničari su svojim obrazovanjem ovladali akademskim diskursom pojedinih disciplina i područja pa svoja iskustva mogu prenijeti u radu sa studentima. Njihova je uloga da pomognu studentima preispitati društveni, ekonomski i politički kontekst za proizvodnju i potrošnju informacija. Studentima se pomaže osvijestiti vlastitu ulogu u znanstvenoj komunikaciji, shvaćanje istraživanja ne samo kao prikupljanje informacija, već kao konstrukcije značenja kroz pitanja o informacijama koja im postavljaju nastavnici i knjižničari. Uspjeh koncepta informacijske pismenosti u akademskom sektoru je logičan jer studenti na fakultetu provode znatan dio vremena baveći se samostalnim istraživačkim radom. Informacijska pismenost snažno doprinosi snalaženju studenata u suvremenom informacijskom okruženju koje je kompleksno i preplavljeno brojnim informacijama koje su nefiltrirane u odnosu na autentičnost, valjanost i pouzdanost.³⁷

³⁷ Špiranec, S.; Banek Zorica, M. Informacijska pismenost: teorijski okvir i polazišta. Str. 122-123.

3. Visokoškolske knjižnice

Visokoškolske knjižnice su institucije koje prikupljaju, obrađuju, pohranjuju i daju na korištenje dokumente i informacije znanstvenog, obrazovnog i opće kulturnog karaktera. Visokoškolske su knjižnice sastavni dio znanstvenonastavne i istraživačke infrastrukture, jer svojim fondovima, službama i uslugama doprinose razvoju znanosti i pomažu unapređivanju odgojno-obrazovnog i znanstveno-istraživačkog rada na sveučilištu. One predstavljaju komunikacijska središta preko kojih se posreduju znanstvene i stručne publikacije i informacije nastale: kao rezultat znanstveno-istraživačkih procesa na matičnom sveučilištu, stručne obradbe vlastitih fondova i fondova relevantnih knjižnica u zemlji inozemstvu, kao rezultat stručnog rada u raznim informacijsko-referalnim jedinicama i službama obradbe znanstvenih informacija. Visokoškolske knjižnice su samostalne organizacijske jedinice u sastavu sveučilišta ili posebne stručne organizacijske jedinice u sastavu fakulteta. Njihov status mora biti reguliran odgovarajućim zakonskim propisima i općim aktom sveučilišta odnosno fakulteta.³⁸

Prema sadržaju svojih fondova i organizaciji informacijske djelatnosti, visokoškolske knjižnice mogu biti knjižnice općeg i specijalnog tipa. Sveučilišna knjižnica je knjižnica općeznanstvenog tipa. Ona je samostalna stručna organizacija u sastavu sveučilišta i matična knjižnična institucija za sve ostale jedinice sveučilišnog knjižničnog sustava. Sveučilišne knjižnice u Republici Hrvatskoj organizirane su kao središnje knjižnice unutar decentraliziranih knjižničnih sustava sveučilišta s većim ili manjim brojem fakultetskih knjižnice i knjižnica samostalnih znanstvenih instituta. Sveučilišna knjižnica zadužena je za izradu plana razvoja knjižnične djelatnosti na sveučilištu i odgovorna za njegovo provođenje u praksi. Nacionalna i sveučilišna biblioteka u Zagrebu je središnja knjižnica Sveučilišta u Zagrebu, a kao nacionalna knjižnica matična je knjižnična institucija za sve ostale sveučilišne knjižnice. Kao sveučilišna knjižnica ima zadaću da izrađuje plan razvoja ukupne knjižnične djelatnosti na Sveučilištu u Zagrebu koji, zajedno sa svojim planovima, programima i izvještajima, predlaže znanstveno-nastavnom vijeću Sveučilišta, na ocjenjivanje i odobrenje te prosljeđuje na usvajanje.³⁹

³⁸ Standardi za visokoškolske knjižnice u Republici Hrvatskoj. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 33(1990), str. 201-210

³⁹ Isto.

„Radi kvalitetnog obavljanja svojih raznolikih zadataka, visokoškolske knjižnice organiziraju niz službi i usluga, a na zahtjeve korisnika i sa željom da potaknu potencijalne korisnike da se koriste knjižnicama, organiziraju posebne vrste usluga (izložbe, predavanja). Svaka visokoškolska knjižnica organizira službe i usluge u skladu s dostignutim stupnjem teorijskih spoznaja na području sveučilišnog knjižničarstva i knjižničnih sustava i mreža te zahtjeva i predvidivih potreba svojih neposrednih korisnika.“⁴⁰

„Visokoškolske knjižnice trebaju djelovati u skladu s politikom i poslanjem matične ustanove, pri čemu je temeljna zadaća raditi na dobrobit korisnika, unaprjeđivati pravo pristupa građi i informacijama te njihov slobodan pristup. Stoga visokoškolske knjižnice razvijaju knjižnične zbirke te osiguravaju pristup informacijama, vodeći računa o potrebama svojih korisnika.“⁴¹

Obavezni zadaci visokoškolskih knjižnica su: izgradnja fondova, stručna obrada građe, uspostavljanje kataloga i baza podataka, smještaj i zaštita građe, neposredan rad s korisnicima koji podrazumijeva pružanje informacija, retrospektivna pretraživanja, selektivnu diseminaciju informacija, posudbu i međuknjižničnu posudbu, poduku korisnika; organiziranje kulturnih djelatnosti, evidentiranje izdavačke djelatnosti fakulteta. Osim navedenih zadaća, sveučilišna knjižnica mora postaviti i djelotvorno obavljati koordiniranu nabavu građe na razini sveučilišta, bibliografsku kontrolu i pomoć pri formalnoj i sadržajnoj obradi građe, CIP obradu za sve nakladnike na svom području, pretraživanje općih i specijaliziranih baza podataka, koordiniranje rada na izdavanju građe iz vlastitog fonda i fondova članica sveučilišnog sustava radi pohrane u repozitoriju sveučilišta, organiziranje specijalnih zbirki, savjetodavnu pomoć za sve jedinice sveučilišnog knjižničkog sustava te vođenje brige o djelotvornom ostvarivanju ciljeva knjižnične djelatnosti na sveučilištu koordiniranjem rada svih članica knjižničkog sustava sveučilišta.⁴²

⁴⁰ Standardi za visokoškolske knjižnice u Republici Hrvatskoj. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 33(1990), str. 201-210

⁴¹ Standard i smjernice razvoja i uvođenja najbolje prakse u visokoškolskim knjižnicama u republici hrvatskoj (prijedlog nacrt), 2008. Dostupno na: <https://www.hkdrustvo.hr/datoteke/473> (6.6.2021.).

⁴² Standardi za visokoškolske knjižnice u Republici Hrvatskoj. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 33(1990), str. 201-210

3.1. Nacionalna i sveučilišna knjižnica

Nacionalna i sveučilišna knjižnica osnovana je 1607. godine kada su se isusovci smjestili na Gradecu sa svojom rezidencijom i gimnazijom, od 1611. kolegijem. Poveljom cara Leopolda I. iz 1669. Gimnazija sa studijem filozofije postiže akademski stupanj i dobiva naziv Academia Zagrabiensis. Njezina prva adresa bila je u staroj zgradi napuštenoga dominikanskog samostana na današnjem Katarininu trgu 5. Ukinućem isusovačkog reda 1773., kolegij nastavlja privremenim radom do 1776. kada Knjižnica prelazi u sastav Kraljevske zagrebačke akademije znanosti (Regia Academia Zagrabiensis) kao visoke škole za pravo, filozofiju i teologiju.⁴³ Nacionalno je značenje Knjižnica službeno počela stjecati odredbama o obveznom primjerku (1816. i 1837.). Antun Kukuljević pridijeva joj 1837. latinsko ime Nationalis Academica Bibliotheca, čime je istaknuta dvojnost njezinih zadaća kao obrazovne i nacionalne knjižnice. Godine 1816. stječe pravo besplatnog primjerka tiskovina iz tiskare Sveučilišta u Pešti, a od 1837. i iz cijele Hrvatske i Slavonije. Utemeljenjem Sveučilišta Franje Josipa I., Akademijina knjižnica (Bibliotheca Regiae Academiae Zagrabiensis) 1874. prestaje djelovati te dobiva naziv Sveučilišna, čime joj se, kao sastavnom dijelu Sveučilišta, pojačava važnost i uloga u visokoškolskoj nastavi. Godine 1913. Knjižnica ponovno mijenja smještaj. Iz zgrade današnjeg Rektorata seli u impresivnu secesijsku zgradu, na Trgu Marka Marulića, koja je izgrađena samo za potrebe knjižnice. Zadnje preseljenje bilo je 28. svibnja 1995. godine kada seli u impresivnu zgradu u Ulici Hrvatske bratske zajednice.⁴⁴

„Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu javna je ustanova od nacionalnog značenja koja obavlja knjižničnu i informacijsku djelatnost nacionalne knjižnice Republike Hrvatske i središnje knjižnice Sveučilišta u Zagrebu. Ona obavlja i znanstveno-istraživačku i razvojnu djelatnost radi promicanja hrvatskog knjižničarstva te izgradnje i razvoja hrvatskog knjižničnog sustava.“⁴⁵

⁴³ Povijesni pregled, 16.11.2011. // Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu. Dostupno na: <https://www.nsk.hr/povijesni-pregled/>, (20.4.2021.).

⁴⁴ Povijesni pregled, 16.11.2011. // Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu. Dostupno na: <https://www.nsk.hr/povijesni-pregled/>, (20.4.2021.).

⁴⁵ Temeljne djelatnosti, 23.01.2012. // Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu. Dostupno na: <https://www.nsk.hr/temeljne-djelatnosti/>, (20.4.2021.).

Zadaće su joj „prikupljanje, izgradnja i organizacija hrvatske i nacionalne zbirke knjižnične građe, uključujući i elektroničku te usklađivanje nabave inozemne znanstvene literature na nacionalnoj razini i na razini Sveučilišta u Zagrebu, izrađivanje kataloga i skupnih kataloga, obavljanje djelatnost nacionalnog bibliografskog središta, izrađivanje tekuće, retrospektivne i specijalne baze podataka. Knjižnica je zadužena i za zaštitu građe, provodi i potiče preventivne mjere zaštite i konzervacije te obavlja informacijsku, obrazovnu, izdavačku, izložbenu i promotivnu djelatnost.“⁴⁶

NSK je središnja matična knjižnica Hrvatske. Temeljna je zadaća matične djelatnosti obavljanje stručnog nadzora i organiziranje i razvoj mreže knjižnica u Republici Hrvatskoj te promicanje stručnog rada u knjižnicama na načelima suvremene knjižnične teorije i prakse. U bibliografsku djelatnost ulazi izradba Hrvatske nacionalne bibliografije koja proizlazi iz zakonske obveze i jedinstvene uloge Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu u trajnom prikupljanju, čuvanju, zaštiti, obradbi i dostupnosti fonda. Jedna od djelatnosti je i pohrana, zaštita i konzervacija građe što uključuje preventativne i kurativne mjere koje se primjenjuju na cjelokupni fond u svrhu sprječavanja propadanja građe, mikrofilmiranje i digitalizaciju te restauraciju građe. Jedna od djelatnosti Knjižnice je i nakladnička djelatnost kojom ona predstavlja svoje djelovanje kao i mnogobrojnu vrijednu građu koju čuva u svom fondu. Izložbena je djelatnost jedna od bitnijih zadaća NSK kojom ona želi vrijednu građu predstaviti javnosti i tako popularizirati svoje djelovanje. Izložbe su bitno sredstvo komunikacije između knjižnične građe kao izložaka i posjetitelja te im je svrha prijenos određenih ideja, poruka, informacija, znanja i osjećaja. Kroz nakladničku i izložbenu djelatnost Knjižnica surađuje sa širom zajednicom i aktivno se uključuje u kulturni život Zagreba i cijele Hrvatske. Knjižnica pruža i informacijske usluge – bibliografsku verifikaciju, tematska pretraživanja, retrospektivna pretraživanja, a usluga „Pitajte knjižničara“ dostupna je i korisnicima izvan Knjižnice. Knjižnica dio svojih aktivnosti usmjerava na informacijsko opismenjavanje pa tako organizira i obavlja izobrazbu korisnika i knjižničara. Korisnicima je na daljinu dostupna virtualna učionica, interaktivni tečaj, a u prostorima Knjižnice organizira se stručno vodstvo.⁴⁷

⁴⁶ Temeljne djelatnosti, 23.1.2012. // Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu. Dostupno na: <https://www.nsk.hr/temeljne-djelatnosti/>, (20.4.2021.).

⁴⁷ Isto.

Ukupni fond knjižnice broji približno 3,5 milijuna jedinica različite vrste građe. Za korisnike je osigurano 1100 mjesta, 10 odjeljaka za studentski rad, 100 mjesta u dvoranama za seminare te 150 mjesta u čitaonici za noćni rad od 21 do 24 sata. U 2018. Godini, u Knjižnicu je upisano 10 537 novih korisnika čime je ukupan broj korisnika bio 15 056. Broj korisnika usluge noćnoga rada bio je 14 160. Ukupan broj posjeta iste godine bio je 169 059, virtualnih posjeta 496 671, a jedinstvenih virtualnih korisnika 247 688, dok je ukupan broj pregledanih stranica bio 2 118 307.⁴⁸

Odjel Korisničke službe ustrojben je jedinica s dvama poslovnim procesima, i to Informacijskim centrom te Čitaonicama i posebnim zbirkama građe (znanstvene i specijalističke informacije) u kojima se planiraju, organiziraju te pružaju opće i stručne informacijske i referalne usluge, izgrađuju zbirke u otvorenome pristupu prema znanstvenim područjima za potrebe Sveučilišta u Zagrebu te u suradnji s knjižnicama Sveučilišta.⁴⁹

Redoviti poslovi odjela Korisničke službe su planiranje, organizacije i provođenje bibliografske i informacijske djelatnosti, što obuhvaća citiranost i indeksiranost, tematska i predmetna pretraživanja za korisnike te osiguravanje informacijskih usluga na daljinu preko aplikacije Pitajte knjižničara. Također, Korisnička služba obavlja usluge upisa korisnika, posudbe i vraćanja građe te međuknjižnične posudbe. Organizira se edukacija korisnika i vođenje skupina posjetitelja uz stručno vodstvo te se izrađuju i organiziraju zbirke u otvorenome pristupu s čitaonicama. Predlažu se i priređuju tematske izložbe te se izrađuju bibliografski popisi ili katalogi izložaba. U sklopu projekta Povećanje pristupa elektroničkim izvorima znanstvenih i stručnih informacija – e-Izvori tijekom 2019. godine održane su 32 edukacijske radionice, od kojih 19 radionica u Knjižnici i 13 radionica izvan nje.⁵⁰

⁴⁸ Ukratko o Knjižnic. // Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu. Dostupno na: <https://www.nsk.hr/ukratko-o-knjižnici/> (20.4.2021.).

⁴⁹ Izvješće o radu za 2019. Godinu. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2020. Dostupno na: <https://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2020/06/Izvjec%C5%A1%C4%87e-o-radu-NSK-za-2019.-godinu.pdf> (19.4.2021.).

⁵⁰ Isto.

U Knjižnicu se 2019. godine upisalo 9979 korisnika, od čega najveći udio zauzimaju studenti kojih je bilo 5628, zatim privremeni upis na 30 dana 1440, a privremeni upis na jedan dan 878.⁵¹

Odjel korisničke službe sadrži nekoliko zbirki. Zbirke građe prema znanstvenim područjima okupljaju stručno-znanstvenu literaturu u slobodnome pristupu. U Informacijskome centru nalazi se bogata referentna zbirka koju čine enciklopedije, leksikoni, rječnici, bibliografije, priručnici, biografije i drugo na hrvatskome i stranim jezicima. Zbirka disertacija i magistarskih radova sadrži i znanstvene magistarske radove te doktorske disertacije svih hrvatskih sveučilišta te radove hrvatskih autora koji su akademski stupanj stekli u inozemstvu. Zbirka knjižnične građe o Domovinskom ratu prikuplja građu o Domovinskome ratu objavljenu u Hrvatskoj ili izvan nje. Knjižnica sadrži i najveću i središnju Zbirku službenih publikacija Republike Hrvatske, Europske unije, stranih država i međunarodnih organizacija koja prikuplja, obrađuje, pohranjuje i osigurava dostupnost službenih publikacija kao bitnih informacijskih izvora. Zajedno s Europskim dokumentacijskim centrom NSK, koji djeluje u sklopu Zbirke od 2018. godine, pruža potporu sveučilišnoj zajednici u nastavno-istraživačkome radu i vrijedan je izvor informacija široj korisničkoj populaciji. U Čitaonici periodike omogućeno je korištenje hrvatskih i inozemnih serijskih publikacija te knjiga sa Zatvorenoga spremišta objavljenih do 1900. godine.⁵²

Usluga međuknjižnične posudbe namijenjena je korisnicima kojima je potrebna građa koja se ne nalazi u fondu NSK. „Poslovi međuknjižnične posudbe obuhvaćaju suradnju s drugim knjižnicama u Hrvatskoj i inozemstvu te odgovaranje na korisničke upite. Usluga obuhvaća pretraživanje relevantnih informacijskih izvora, pripremu građe iz fonda NSK za posudbu, izradbu preslika građe iz fonda Knjižnice u skladu sa Zakonom o autorskom pravu – samostalno skeniranje i fotokopiranje ili pregledavanje građe i označivanje stranica za mikrofilmiranje, pretraživanje novina snimljenih na mikrofilm u Čitaonici periodike, provjeru i po potrebi dopunu bibliografskih podataka.“⁵³

Knjižnica nudi usluge informacijskih pretraživanja koje korisnici mogu zatražiti osobnim dolaskom, telefonom, elektroničkom poštom ili putem mrežno dostupnih obrazaca. Usluga

⁵¹ Izvješće o radu za 2019. Godinu. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2020. Dostupno na: <https://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2020/06/Izvje%C5%A1%C4%87e-o-radu-NSK-za-2019.-godinu.pdf> (19.4.2021.).

⁵² Isto

⁵³ Isto.

Pitajte knjižničara podijeljena je na dva dijela: opći upit gdje knjižničari provjeravaju bibliografsko-referalne i kataložne informacije i provjeravaju manji opseg informacija te tematsko pretraživanje koja služe za potrebe pisanja ocjenskih radova, projekata, istraživanja itd. U tom slučaju tematski stručnjaci pretražuju dostupne informacijske izvore – kataloge, bibliografije, elektroničke izvore, baze podataka...⁵⁴

Knjižnica pruža informacijsko-referalne usluge što obuhvaća verifikaciju bibliografskih izvora, pomoć u pretraživanju knjižničnih kataloga i sekundarnih izvora (bibliografija, vodiča), pomoć pri izradbi bibliografskih popisa na određenu temu, tematska i retrospektivna pretraživanja te usluge poduke.⁵⁵

Bibliometrijske usluge – citiranost (ukupan broj citata objavljenih radova znanstvenika u citatnim bazama podataka) i indeksiranost (zastupljenost radova u relevantnim bazama podataka) Knjižnica obavlja za hrvatsku akademsku zajednicu pri čemu izdaje potvrde o kvantitativnome vrjednovanju znanstvene produktivnosti znanstvenika, potvrdu o statusu časopisa objavljenih radova znanstvenika, potvrde o zastupljenosti časopisa za potrebe uredništva hrvatskih znanstvenih i stručnih časopisa te potvrde o bibliometrijskim pokazateljima pojedinoga časopisa za određenu godinu.⁵⁶

„U sklopu projekta Povećanje pristupa elektroničkim izvorima znanstvenih i stručnih izvora informacija ili skraćenoga naziva e-Izvori, NSK provodi edukacijske radionice o dostupnim elektroničkim izvorima za studente diplomskih i poslijediplomskih studija te za znanstveno, nastavno i suradničko osoblje. Cilj edukacije je upoznavanje studenata, znanstvenika i znanstveno-nastavnog osoblja o mogućnostima pristupa elektroničkim izvorima znanstvenih i stručnih informacija te osposobljavanje za samostalno pretraživanje. Time bi se proširila znanja korisnika o dostupnim elektroničkim izvorima i njihovom boljem vrednovanju.“⁵⁷

⁵⁴ Pitajte knjižničara, 1.8.2018. // Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu. Dostupno na: <https://www.nsk.hr/pitajte-knjiznicara/> (20.4.2021.).

⁵⁵ Bibliografsko-referalne i kataložne informacije, 14.10.2013 // Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu. Dostupno na: <https://www.nsk.hr/bibliografsko-referalne-i-katalo%C5%BEne-informacije/> (19.4.2021.).

⁵⁶ Bibliometrijske usluge, 14.10.2013. // Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu. Dostupno na: <https://www.nsk.hr/bibliometrijske-usluge/> (20.4.2021.).

⁵⁷ Edukacijske radionice o elektroničkim izvorima znanstvenih i stručnih informacija, 23.11.2017. Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu. Dostupno na: <http://baze.nsk.hr/edukacijske-radionice-elektronickim-izvorima-znanstvenih-strucnih-informacija/> (20.4.2021.).

„Edukacija skupina o korištenju knjižničnih izvora provodi se za studente raznih hrvatskih fakulteta, najviše Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Za te potrebe izrađena je prezentacija Usluge i informacijski izvori u NSK. U svrhu skupne edukacije korisnika odvijaju se posjeti sa stručnim vodstvom knjižničara Informacijskog centra. Naglasak je na edukativnoj ulozi posjeta – posjetitelji se upoznaju sa značajem i dvojnou funkcijom Nacionalne i sveučilišne knjižnice, njezinom poviješću, s informacijskim izvorima Knjižnice, tiskanim i elektroničkim (katalog NSK, digitalizirana baština, Stari hrvatski časopisi, Stare hrvatske novine, Hrvatski arhiv weba, Nacionalni repozitorij disertacija te Nacionalni repozitorij završnih i diplomskih radova), uslugama te prostorom. U posjet se, prema potrebi, uključuje i stručni obilazak zbirke građe posebne vrste: Zbirka rukopisa i starih knjiga, Zbirka muzikalija i audiomaterijala, Kartografska te Grafička zbirka. Naglasak se stavlja na informacijsku pismenost i otvorenost Knjižnice korisnicima i javnosti općenito.“⁵⁸

⁵⁸ Pilaš, I.; Kovačević, A. Uloga informacijskog centra – otvorenost knjižnice korisnicima. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske, 61, 2(2018), str. 453-465..Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/217981> (21.4.2021).

4. Dosadašnja istraživanja

Tema informacijske pismenosti bila je već predmetom nekolicine istraživanja.

Autorice Rubinić i Stričević provele su istraživanje programa informacijskog opismenjivanja na Sveučilištu Karl-Franzens u Grazu. Metodom ankete istraženi su motiviranost i razina zadovoljstva studenata kolegijem koji je središnji dio programa informacijskog opismenjivanja na Sveučilištu. Rezultati istraživanja potvrdili su da kolegij pridonosi informacijskoj pismenosti studenata te da su studenti zadovoljni kompetencijama koje su postigli.⁵⁹

Autori Hasenay i drugi provode istraživanje među studentima korisnicima Knjižnice Prehrambeno-tehnološkog fakulteta Osijek o razini njihove informacijske pismenosti. Zanimalo ih je u kojoj su mjeri upoznati s knjižničnom građom i uslugama koje im se nude. Istraživanje je provedeno posebnom vrstom ankete – testom, a rezultati su pokazali da studenti, iako upoznati s uvjetima korištenja knjižnične građe i uslugama koje su im na raspolaganju, ne čitaju obavijesti na oglasnoj ploči ili mrežnoj stranici Knjižnice.⁶⁰

U radu Vještine informacijske i informatičke pismenosti studenata Informacijskih znanosti u Osijeku: pilot-istraživanje, autori su proveli istraživanje informacijske i informatičke pismenosti kod studenata preddiplomskog i diplomskog studija informacijskih znanosti Filozofskog Fakulteta u Osijeku. Rezultati su pokazali da su studenti diplomskog studija pokazali višu razinu informacijske pismenosti od studenata preddiplomskog studija, dok su kod informatičke pismenosti studenti preddiplomskog studija bili nešto bolji. Također, pokazalo se da veza između informacijske i informatičke pismenosti ne postoji, odnosno da studenti koji su informacijski pismeno nisu nužno i informatički pismeni i obrnuto.⁶¹

Autori Bračanov, Golubović i Seiter-Šverko provode istraživanje među studentima u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici kako bi utvrdili stupanj razvijenosti njihovih informacijskih kompetencija kroz učestalost korištenja knjižničnih usluga, broja napisanih studentskih radova

⁵⁹ Rubinić, D.; Stričević, I. Visokoškolska knjižnica u programima informacijskog opismenjivanja studenata: istraživanje programa Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Karl-Franzens Graz. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 54, 4(2011), str. 23-48. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/80039> (23.1.2021.).

⁶⁰ Hasenay, S. i dr. Informacijska pismenost korisnika fakultetske knjižnice // Libellarium 8, 2(2015), str. 147-160. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/168546> (24.1.2021.).

⁶¹ Jokić, A. i dr. Vještine informacijske i informatičke pismenosti studenata informacijskih znanosti u Osijeku: pilot-istraživanje. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 59, 3-4(2016), str. 63-92. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/187610> (24.1.2021.).

tijekom posljednjih godinu dana te razloge dolaska u Knjižnicu. Za istraživanje je korišten anketni upitnik podijeljen na tri dijela – navike i ponašanja prilikom pisanja studentskih radova, samoprocjena informacijske pismenosti i kviz pitanja. Rezultati su pokazali da su studenti koji su napisali više studentskih radova bolje upoznati s pravilima o citiranju te da više koriste značajne izvore znanja i informacija. Također, pokazalo se da studenti često precjenjuju vlastitu razinu informacijske pismenosti te da ona ne odgovara stvarnom stanju u praktičnoj primjeni.⁶²

Autorica Davitt Maughan obradila je tri istraživanja informacijske pismenosti koja od 1994. godine redovito provodi Teaching Library na Sveučilištu California-Berkley na studentima preddiplomskih i diplomskih studija. Glavni zaključak sva tri istraživanja je da je percepcija studenata o vlastitoj informacijskoj pismenosti veća od razine znanja kojeg su pokazali u praksi.⁶³

Članak Information literacy: implications for Mexican and Spanish university students predstavlja rezultate istraživanja informacijske pismenosti i korištenja knjižničnih usluga na studentima Sveučilišta u Murciji i Sveučilišta u Meksiku. Rezultati istraživanja pokazali su da studenti tijekom studija često koriste usluge knjižnice, ali ne smatraju da im je poduka o korištenju istih potrebna, za potrebe učenja i pisanja radova često koriste neformalne izvore, a rjeđe izvore koje su im dostupni u fakultetskoj knjižnici. Autori zaključuju kako je potrebno upotrijebiti hibridni „profesor-knjižničar“ pristup kako bi se povećala razina informacijske pismenosti – profesori bi trebali motivirati studente i koristiti realne primjere rješavanja zadataka, a ne koristiti generalizirane i apstraktne primjere, dok bi knjižničari trebali postati aktivniji u obrazovnom okruženju.⁶⁴

Catalano istražuje razinu informacijske pismenosti diplomskih i postdiplomskih studenata Sveučilišta Hofstra na Long Islandu. Anketni upitnik sastojao se od pitanja koja se tiču percepcije studenata o vlastitoj informacijskoj pismenosti i pitanja koja to testiraju. Rezultati su

⁶² Bračanov, A.; Golubović, V.; Seiter-Šverko, D. Istraživanje informacijske pismenosti studenata u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu. Vjesnik bibliotekara Hrvatske 57, 4(2014), str. 45-64. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/142306> (20.1.2021.).

⁶³ Maughan, P. Assessing Information Literacy among Undergraduates: A Discussion of the Literature and the University of California-Berkeley Assessment Experience. // College & Research Libraries 62, 1(2011), str. 71-85. Dostupno na: <https://crl.acrl.org/index.php/crl/article/view/15422> (24.1.2021.).

⁶⁴ Licea de Arenas i dr. Information literacy: implications for Mexican and Spanish university students // Library Review, 53, n. 9 (2004), str. 451-460. Dostupno na: <http://eprints.rclis.org/28518/> (29.1.2021.).

pokazali, da iako se studenti najviše oslanjaju na internetske izvore, velik broj njih uspješno prepoznaje koji su izvori pouzdani, a koji ne. Nakon provedenog kratkog programa informacijske pismenosti, studenti su ponovno testirani i rezultati su pokazali kako se razina informacijske pismenosti povećala.⁶⁵

Istraživanje MacMillan i Mackenzie pokazalo je da studenti preddiplomskih studija često imaju poteškoća prilikom čitanja i korištenja znanstvenih članaka. Nakon provedenih tečajeva usmjerenih na rješavanje tih problema, rezultati su pokazali da se razumijevanje studenata znatno povećalo.⁶⁶

Autori Leichner, Peter, Mayer i Krampen proveli su istraživanje informacijske pismenosti na studentima psihologije. Za zadatak su im dali pretraživanje literature. Rezultati su pokazali da su studenti doktorskog studija uspješnije riješili zadatak od studenata diplomskog studija, koji su pak bili uspješniji od studenata preddiplomskog studija.⁶⁷

Autori Sasikala i Dhanraju istražili su razinu informacijske pismenosti studenata prirodnih znanosti na Sveučilištu Andhra u Indiji. Fokusirali su se na vještine studenata u identificiranju, lociranju, pretraživanju, pristupanju, pronalaženju i korištenju podataka iz tiskanih i elektroničkih izvora. Istraživanje je pokazalo da većina studenata ne poznaje osnovnu strukturu knjiga, da su slabo upoznati s organizacijom građe u knjižnici, da se relativno loše snalaze u knjižničnom katalogu odnosno da im nedostaju vještine kojima bi identificirali i zadovoljili svoju informacijsku potrebu. Osim toga, istraživanje je pokazalo da relativno mali udio studenata koristi online pretraživače, a još manji udio online baze podataka te da većina nije upoznata s Booleovim operatorima.⁶⁸

⁶⁵ Catalano, A. J. Using ACRL Standards to Assess the Information Literacy of Graduate Students in an Education Program. *Evidence Based Library and Information Practice* 5, 4(2010), str. 21–38. Dostupno na: <https://journals.library.ualberta.ca/ebliip/index.php/EBLIP/article/view/8878> (28.1.2021.).

⁶⁶ Macmillan, M.; Mackenzie, A. Strategies for Integrating Information Literacy and Academic Literacy: Helping Undergraduate Students Make the Most of Scholarly Articles. // *Proceedings of the IATUL Conferences*, 16(2012). Dostupno na: <https://docs.lib.purdue.edu/iatul/2012/papers/16/> (24.1.2021.).

⁶⁷ Leichner, N. i dr. "Assessing information literacy among German psychology students", *Reference Services Review*, 41, 4(2013), str. 660-674. Dostupno na: https://www.zpid.de/pub/research/2013_leichner-et-al_Assessing-information.pdf (24.1.2021.).

⁶⁸ Sasikala, C.; Dhanraju, V. Assessment of Information Literacy Skills among Science Students of Andhra University. // *Library Philosophy and Practice (e-journal)* 626(2011). Dostupno na: <https://digitalcommons.unl.edu/libphilprac/626/> (29.1.2021.).

Resnis, Gibson, Hartsell-Gundy i Misco istražili su razinu informacijske pismenosti studenata Sveučilišta u Miamiju. Rezultati su pokazali da studenti radije koriste online izvore poput Googlea i raznih baza članaka, da se tijekom istraživanja o nekoj temi prvo informiraju putem Googlea ili Wikipedije, a zatim koriste izvore dostupne u knjižnici te online baze. Također, pokazalo se da studenti smatraju da se bolje koriste tehnologijom nego online knjižničnim izvorima. Osim toga, rezultati pokazuju da studenti prepoznaju kako vještine informacijske pismenosti pridonose cjeloživotnom učenju te da su one korisne i izvan obaveza na fakultetu.⁶⁹

⁶⁹ Resnis, E. et al. Information literacy assessment: a case study at Miami University // *New Library World* 111, 7/8 (2010), str. 287-301. Dostupno na: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.471.5255&rep=rep1&type=pdf> (3.2.2021.).

5. Istraživanje informacijske pismenosti studenata korisnika u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati i analizirati razinu informacijske pismenosti studenata korisnika Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. Pomoću anketnog upitnika analizirala se samoprocjena stupnja informacijske pismenosti korisnika Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. Također, u posebnom dijelu upitnika, ciljano postavljenim pitanjima mjerena je razina informacijske pismenosti sukladno modelima mjerenja. Nacionalna i sveučilišna knjižnica odabrana je kao krovna knjižničarska ustanova i temeljna sveučilišna knjižnica u kojoj je građa organizirana prema svim područjima i poljima znanosti, čime je omogućena preglednija i sustavnija organizacija znanja i informacija te pristup informacijskim izvorima.

Kao instrument istraživanja korištena je anketa na platformi Google obrasci. Istraživanje je provedeno od sredine veljače do kraja travnja. U tom je razdoblju anketu riješilo 186 ispitanika. Anketa je sadržavala 22 pitanja, od čega 19 zatvorenog i tri pitanja otvorenog tipa. Uvodna pitanja odnosila su se na članstvo u Knjižnici, stupanj i područje studija. Zatim su slijedila pitanja koja se odnose na samoprocjenu razine informacijske pismenosti te kviz pitanja kojima se ona ispituje.

Za istraživanje su postavljene sljedeće hipoteze:

1. Korisnici ocjenjuju da su upoznati s uslugama i aktivnostima Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu koje im mogu pomoći u pisanju ocjenskih i stručnih radova
2. Studenti diplomskih studija bolje ocjenjuju svoju informacijsku pismenost od studenata preddiplomskih studija
3. Studenti različitih skupina studijskih usmjerenja razlikuju se s obzirom na samoprocjenu razine informacijske pismenosti.
4. Doživljavanje studenata o vlastitoj razini informacijske pismenosti nije u skladu sa stvarnim stanjem u praksi

5.1. Rezultati istraživanja

Anketom je obuhvaćeno 186 studenata. Zbog pandemije COVID-19, u obzir su uzeti i studenti koji trenutno nisu učlanjeni u Knjižnicu, ali su prije bili, budući da zbog specifične situacije i online predavanja mnogi možda nisu obnavljali članstvo.

Od 186 ispitanika, 93 njih, odnosno 50% trenutno su članovi NSK. 94% njih nekad su bili članovi, dok je za 6%, odnosno 12 studenata ovo bilo prvo učlanjenje u Knjižnicu.

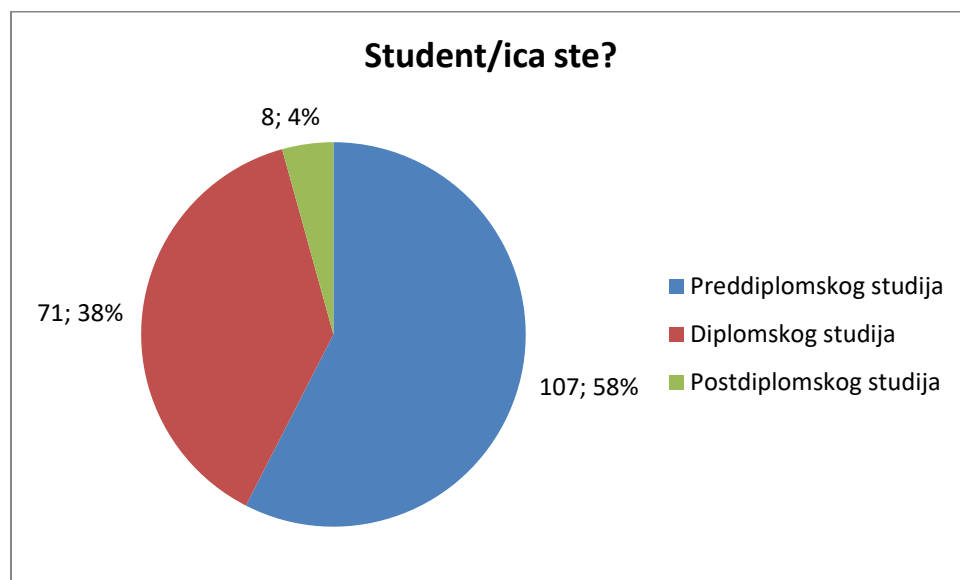


Slika 1. Broj trenutno učlanjenih ispitanika u NSK



Slika 2. Broj ispitanika koji su ranije bili učlanjeni u NSK

Prema razini studija, većina ispitanika su studenti preddiplomskog studija – njih 107 ili 58%, zatim slijede studenti diplomskog studija – 71 (38%) te naposljetku studenti postdiplomskog studija – 8 (4%). Zbog malog broja ispitanika s postdiplomskog studija, prilikom obrade podataka i analize hipoteza, ta je kategorija ispitanika pribrojena kategoriji studenata diplomskih studija.



Slika 3. Prikaz ispitanika prema razini studija

S obzirom na područje studiranja⁷⁰, najveći broj ispitanika studira društvene znanosti – njih 51 što čini 27% ispitanika. Studenata tehničkih znanosti ima 38, odnosno 20%. I društvene i humanističke znanosti studira 29 ispitanika, njih 16%. 17 ispitanika, ili 9% čine studenti humanističkih znanosti. Biomedicinu i zdravstvo studira 16 ispitanika, njih 9%. Prirodne znanosti studira 14 ispitanika što čini 8%. Interdisciplinarnom području pripadaju studiji 11 ispitanika, odnosno 6%, dok studenata umjetnosti ima 7 te čine 4%

⁷⁰ Područja studiranja grupirana prema: Državni zavod za statistiku. Klasifikacija znanstvenih i umjetničkih područja i polja. // Pravilnik o znanstvenim i umjetničkim područjima, poljima i granama (NN, br. 118/09., 82/12. i 32/13.). Dostupno na: <https://www.dzs.hr/Hrv/important/Obrasci/08-Obrazovanje/Obrasci/Klasifikacija%20podrucja%20znanosti.pdf> (29.1.2021.).

Područje studiranja	Broj ispitanika	Udio ispitanika
Prirodne znanosti	14	8%
Društvene znanosti	51	27%
Humanističke znanosti	17	9%
I društvene i humanističke znanosti	29	16%
Tehničke znanosti	38	20%
Biotehničke znanosti	3	2%
Biomedicina i zdravstvo	16	9%
Interdisciplinarno područje	11	6%
Umjetnost	7	4%

Tablica 1. Prikaz ispitanika prema području studiranja

Nakon uvodnih pitanja čija je svrha bila upoznavanje ispitanika, slijede pitanja vezana uz informacijsku pismenost. Dio pitanja odnosi se na samoprocjenu razine informacijske pismenosti, a dio na kviz pitanja osmišljena kako bi se pokušalo prikazati stvarno stanje te omogućiti usporedba.

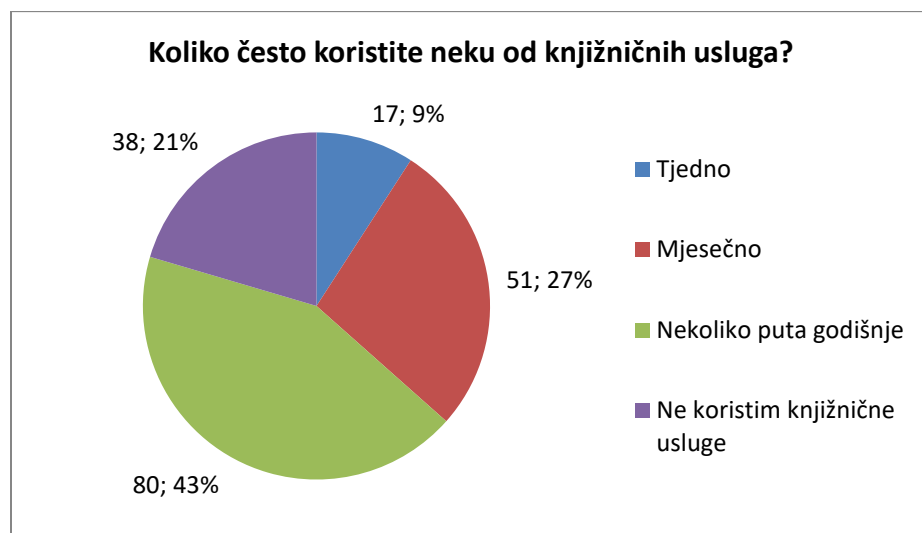
Studenti su bili ispitani o tome koliko su upoznati s pojedinim uslugama koje nudi Nacionalna i sveučilišna knjižnica. 90,9% ispitanika, njih 169 odgovorilo je da su upoznati s uslugom posudbe. Gotovo dvije trećine, odnosno 111 (59,7%) studenata zna za postojanje usluge „Pitajte knjižničara – opći upit“. Da Knjižnica nudi uslugu pretraživanja on-line baza podataka zna 98 studenata (52,7%). Manje od polovice ispitanika, njih 77 (41,4%) upoznato je s uslugom „Pitajte Knjižničara – tematska pretraživanja“. 44 studenta ili 23,7% njih zna da Knjižnica nudi uslugu međuknjižnične posudbe, a samo 22 studenta (11,8%) upoznata su s uslugom edukacije korisnika.

S kojim ste od navedenih usluga Knjižnice upoznati?	Broj ispitanika	Udio ispitanika
Posudba	169	90,9%
Međuknjižnična posudba	44	23,7%

Pitajte knjižničara – opći upit	111	59,7%
Pitajte knjižničara - tematska pretraživanja	77	41,4%
Edukacija korisnika	22	11,8%
Pretraživanja on-line baza podataka	98	52,7%

Tablica 2. Broj i postotak ispitanika s obzirom na upoznatost s knjižničnim uslugama

Također, u istraživanju se htjelo saznati koliko često studenti koriste neku od navedenih usluga. Najveći broj ispitanika, njih 80 ili 43%, knjižnične usluge koristi svega nekoliko puta godišnje. Na mjesečnoj bazi usluge koristi 51 ispitanik, odnosno 27%, a na tjednoj bazi samo 17 ispitanika ili 9%. 38 studenata (21%) izjasnilo se da ne koriste knjižnične usluge.



Slika 4. Učestalost korištenja knjižničnih usluga

Studenti su upitani o načinu na koji dolaze do informacija koje su im potrebne za pisanje studentskih radova. Studentima je bilo ponuđeno pet odgovora uz mogućnost dopisivanja vlastitog. Velika većina studenata, njih 163, odnosno 87,6% izjasnila se kako koriste pretraživač Google kao izvor informacija. Drugi najčešći odgovor bile su online baze podataka s cjelovitim tekstovima koje koristi 132 studenta, ili 71%. Više od polovice studenata, njih 106 (57%) koristi

Google Znalac. Wikipediju koristi 82 studenta, odnosno 44,1%, a kataloge knjižnica 80 studenata, odnosno 43%. Devet studenata upisalo je vlastiti odgovor: „Platim nekom da napiše.“, „Materijali dobiveni od profesora“, enciklopedija.hr, academia.edu, YouTube, ResearchGate, CROSBİ te neke ilegalne platforme koje omogućuju pristup cjelovitim tekstovima članaka i knjiga.

Kojim se izvorima informacija koristite prilikom pisanja studentskih radova?	Svi ispitanici	Udio	Preddipl. studij	Udio	Dipl. studij	Udio
Google	163	87,6%	92	86,0%	71	89,9%
Wikipedija	82	44,1%	50	46,7%	32	40,5%
Katalog NSK ili drugih knjižnica	80	43,0%	44	41,1%	36	45,6%
Google Znalac (Google Scholar)	106	57,0%	59	55,1%	47	59,5%
Online baze podataka s cjelovitim tekstovima	132	71,0%	70	65,4%	62	78,5%
Drugo	9	4,8%	4	3,7%	5	6,3%

Tablica 3. Broj i udio ispitanika s obzirom na korištenje izvora informacija

Pitanja koja slijede odnose se na samoprocjenu vlastite razine informacijske pismenosti. Studenti su upitani da procjene vlastito snalaženje u katalogima, poznavanje Booleovih operatora, snalaženje u knjižnici te o korištenju online baza podataka.

Studenti su upitani da procijene vlastitu sposobnost snalaženja u knjižničnim katalogima i bazama podataka. Većina studenata, njih 104, odnosno 55,9% smatra da se dobro snalaze. Udio studenata koji smatraju da se dobro snalaze u knjižničnim katalogima i bazama podataka nešto je veći među studentima preddiplomskog studija – 57,9% (62 studenta), od onog među studentima diplomskog i postdiplomskog studija – 53,2% (42 studenta).

Smatrate li da se dobro snalazite u knjižničnim katalozima i bazama podataka?	Svi ispitanici	Udio	Preddiplomski studij	Udio	Diplomski studij	Udio
Da	104	55,9%	62	57,9%	42	53,2%
Ne	82	44,1%	45	42,1%	37	46,8%

Tablica 4. Broj i udio ispitanika s obzirom na snalažljivost u katalozima i bazama podataka

Analizirajući isto pitanje, ali s obzirom na područje studiranja, svi studenti biotehničkih znanosti odgovorili su da se dobro snalaze u katalozima i bazama. Slijede studenti humanističkih znanosti (70,6%), i društvenih i humanističkih znanosti (65,5%), prirodnih znanosti (64,3%), društvenih znanosti (54,9%) te studenti interdisciplinarnog područja (54,5%). Manje od polovice studenata tehničkih znanosti (44,7%), biomedicine i zdravstva (43,8%) te studenata umjetnosti (42,9%) smatra da se dobro snalaze u knjižničnim katalozima i bazama podataka.

Smatrate li da se dobro snalazite u knjižničnim katalozima i bazama podataka?	Da	Udio	Ne	Udio	Ukupno
Prirodne znanosti	9	64,3%	5	35,7%	14
Društvene znanosti	28	54,9%	23	45,1%	51
Humanističke znanosti	12	70,6%	5	29,4%	17
I društvene i humanističke znanosti	19	65,5%	10	34,5%	29
Tehničke znanosti	17	44,7%	21	55,3%	38
Biotehničke znanosti	3	100,0%	0	0,0%	3
Biomedicina i zdravstvo	7	43,8%	9	56,3%	16
Interdisciplinarno područje	6	54,5%	5	45,5%	11
Umjetnost	3	42,9%	4	57,1%	7

Tablica 5. Broj i udio ispitanika s obzirom na snalažljivost u katalozima i bazama podataka, po području studiranja

Za informacijsku pismenost važno je korištenje Booleovih operatora prilikom pretraživanja. Studenti su upitani jesu li upoznati sa značenjem istih. Većina ispitanika, njih 131, odnosno 70,4%, odgovorila je da nisu upoznati sa značenjem Booleovih operatora. Taj udio nešto je veći kod studenata diplomskog i postdiplomskog studija – 74,7% (59 studenata), nego kod studenata preddiplomskog studija gdje iznosi 67,3% (72 studenta).

Je li Vam poznato značenje Booleovih operatora AND, OR i NOT?	Svi ispitanici	Udio	Preddiplomski studij	Udio	Diplomski studij	Udio
Da	55	29,6%	35	32,7%	20	25,3%
Ne	131	70,4%	72	67,3%	59	74,7%

Tablica 6. Broj i udio ispitanika s obzirom na znanje o Booleovim operatorima

Gledajući isto pitanje, ali s aspekta područja studija, rezultati su sljedeći. Kod studenata tehničkih znanosti 50% studenata, njih 19, upoznato je sa značenjem Booleovih operatora. Taj se broj dalje smanjuje te kod studenata prirodnih znanosti iznosi 42,9% (9 studenata), kod studenata biomedicine i zdravstva 37,5% (6 studenata), kod studenata biotehničkih znanosti 33,3% (1 student), humanističkih znanosti 29,4% (5 studenata), a studenata umjetnosti 28,6% (2 studenta). Najmanji udio studenata upoznatih s Booleovim operatorima je na studijima i društvenih i humanističkih znanosti gdje on iznosi 24,1% (7 studenata), interdisciplinarnog područja 18,2% (2 studenta) te na kraju društvenih znanosti gdje je udio 13,7%,, odnosno 7 studenata.

Je li Vam poznato značenje Booleovih operatora AND, OR i NOT?	Da	Udio	Ne	Udio	Ukupno
Prirodne znanosti	6	42,9%	8	57,1%	14

Društvene znanosti	7	13,7%	44	86,3%	51
Humanističke znanosti	5	29,4%	12	70,6%	17
I društvene i humanističke znanosti	7	24,1%	22	75,9%	29
Tehničke znanosti	19	50,0%	19	50,0%	38
Biotehničke znanosti	1	33,3%	2	66,7%	3
Biomedicina i zdravstvo	6	37,5%	10	62,5%	16
Interdisciplinarno područje	2	18,2%	9	81,8%	11
Umjetnost	2	28,6%	5	71,4%	7

Tablica 7. Broj i udio ispitanika s obzirom na znanje o Booleovim operatorima, po području studiranja

Kad je u pitanju pronalaženje knjiga na policama bez pomoći knjižničara, većina studenata odgovorila je da smatraju da to mogu – 54,3%, odnosno 101 student. Na diplomskom i postdiplomskom studiju udio iznosi 58,2% (46 studenata) i nešto je veći od onog na preddiplomskom studiju gdje iznosi 51,4%, odnosno 55 studenata.

Možete li bez pomoći knjižničara pronaći knjige na policama?	Svi ispitanici	Udio	Preddiplomski studij	Udio	Diplomski studij	Udio
Da	101	54,3%	55	51,4%	46	58,2%
Ne	85	45,7%	52	48,6%	33	41,8%

Tablica 8. Broj i udio ispitanika s obzirom na mogućnost samostalnog pronalaska knjiga na policama

Prema području studiranja mogućnost samostalnog pronalaska knjiga na policama najbolje su ocijenili studenti interdisciplinarnog područja gdje je potvrdno odgovorilo 8 studenata (72,7%), zatim humanističkih znanosti – 12 studenata ili 70,6%, i društvenih i humanističkih znanosti – 20

studenata ili 69%, biotehničkih znanosti – 2 studenta, odnosno 66,7%, prirodnih znanosti – 8 studenata (57,1%) te tehničkih znanosti gdje je potvrđan odgovor dao 21 student ili 55,3%. Svoju sposobnost samostalnog pronalaska knjiga na policama najlošije su ocijenili studenti umjetnosti gdje udio potvrđnih odgovora iznosi 42,9% (3 studenta), društvenih znanosti 41,2% (21 student) te studenti biomedicine i zdravstva s udjelom od 37,5%, odnosno 6 studenata.

Možete li bez pomoći knjižničara pronaći knjige na policama?	Da	Udio	Ne	Udio	Ukupno
Prirodne znanosti	8	57,1%	6	42,9%	14
Društvene znanosti	21	41,2%	30	58,8%	51
Humanističke znanosti	12	70,6%	5	29,4%	17
I društvene i humanističke znanosti	20	69,0%	9	31,0%	29
Tehničke znanosti	21	55,3%	17	44,7%	38
Biotehničke znanosti	2	66,7%	1	33,3%	3
Biomedicina i zdravstvo	6	37,5%	10	62,5%	16
Interdisciplinarno područje	8	72,7%	3	27,3%	11
Umjetnost	3	42,9%	4	57,1%	7

Tablica 9. Broj i udio ispitanika s obzirom na mogućnost samostalnog pronalaska knjiga na policama, po području studiranja

Studenti su upitani o učestalosti korištenja online baza podataka prilikom pretraživanja informacija jer je ta vještina važna za informacijsku pismenost. 153 studenta, odnosno 82,3% odgovorilo je da koriste online baze podataka, od čega 37 studenata (19,9%) uvijek, a 116 (62,4%) povremeno. Na preddiplomskom studiju uvijek online baze koristi 22 studenta ili 20,6%, a povremeno 66 studenata (61,7%), dok na diplomskom i postdiplomskom baze uvijek koristi 15 studenata 19%, dok ih povremeno koristi 50 studenata, odnosno 63,3%. Ukupan udio studenata koji prilikom pisanja studentskih radova koristi online baze podataka gotovo je jednak na preddiplomskom (17,8%) te diplomskom i postdiplomskom studiju (17,7%).

Koristite li se online bazama podataka (EBSCO, Emerald, Hrčak, IEEE,...)?	Svi ispitanici	Udio	Preddiplomski studij	Udio	Diplomski studij	Udio
Da, uvijek	37	19,9%	22	20,6%	15	19,0%
Da, povremeno	116	62,4%	66	61,7%	50	63,3%
Ne	33	17,7%	19	17,8%	14	17,7%

Tablica 10. Ukupan broj i udio ispitanika s obzirom na korištenje online baza podataka

Kada se isto pitanje razmotri s obzirom na područje studiranja, rezultati su sljedeći: udio studenata koji koriste online baze na biotehničkim znanostima te interdisciplinarnom području iznosi 100%, na humanističkim znanostima 94,1%, na društvenim znanostima 92,2%, i društvenim i humanističkim znanostima 89,7%, zatim slijede prirodne znanosti sa 78,6%, biomedicina i zdravstvo sa 75% te na poslijetku studenti tehničkih znanosti s 57,9%.

Koristite li se online bazama podataka (EBSCO, Emerald, Hrčak, IEEE,...)?	Da, uvijek	Udio	Da, povremeno	Udio	Ne	Udio	Ukupno
Prirodne znanosti	1	7,1%	10	71,4%	3	21,4%	14
Društvene znanosti	14	27,5%	33	64,7%	4	7,8%	51
Humanističke znanosti	6	35,3%	10	58,8%	1	5,9%	17
I društvene i humanističke znanosti	6	20,7%	20	69,0%	3	10,3%	29
Tehničke znanosti	3	7,9%	19	50,0%	16	42,1%	38
Biotehničke znanosti	0	0,0%	3	100,0%	0	0,0%	3
Biomedicina i zdravstvo	3	18,8%	9	56,3%	4	25,0%	16
Interdisciplinarno područje	4	36,4%	7	63,6%	0	0,0%	11

Umjetnost	0	0,0%	5	71,4%	2	28,6%	7
-----------	---	------	---	-------	---	-------	---

Tablica 11. Ukupan broj i udio ispitanika s obzirom na korištenje online baza podataka, po područjima studiranja

Sljedeća pitanja zamišljena su kao kviz pitanja kojima se testira samoprocjena razine informacijske pismenosti. Jedno od važnih znanja koja studenti trebaju usvojiti kako bi uspješno napisali radove je i ono o načinu citiranja. Na pitanje koji se od navedenih načina citiranja odnosi na članak, manje od polovice studenata, njih 81 ili 43,5% odgovorilo je ispravno. Gotovo trećina studenata pogrešno je odabrala zbornik radova, a 10,8% knjigu. 15,9% studenata priznalo je da ne zna odgovor.

Koji se od sljedećih načina citiranja odnosi na članak iz časopisa?	Svi ispitanici	Udio
Polić, M.; Polić, R. Vrijeme, slobodno od čega i za što? // Filozofska istraživanja 29, 2(2009), str. 255-270.	81	43,5%
Vujević, M. Uvođenje u znanstveni rad u području društvenih znanosti. Zagreb: Školska knjiga, 2006.	20	10,8%
Škrobica, V. Slobodne/izvannastavne aktivnosti i slobodno vrijeme učenika. // XXII. proljetna škola školskih knjižnicara Republike Hrvatske, Zagreb, 7.-10. travnja 2010 : zbornik radova / [urednik Miroslav Mićanović]. Zagreb : Agencija za odgoj i obrazovanje, 2010. Str. 21-29.	56	30,1%
Ne znam	29	15,6%

Tablica 12. Broj i udio ispitanika s obzirom na način citiranja

Kako su Booleovi operatori važan element prilikom pretraživanja, studenti su upitani da formuliraju upit kako bi saznali nešto više na temu pouzdanost seroloških testova. Samo 26 studenata, odnosno 14% ispravno je formuliralo upit navodeći pojam „serology test“ u navodnike, koristeći operator AND i pojam reliability. 50,5% ispitanika pogrešno je formuliralo upit, od čega je najučestaliji odgovor bio onaj u kojem nisu korišteni Booleovi operatori, zatim onaj u kojem je korišten operator AND, a tri studenta pogrešno su za odgovor odabrali onaj s operatorom OR. 66 studenata, ili 35,5% izjasnila su se da ne znaju odgovor.

Ako želite saznati nešto više na temu pouzdanost seroloških testova, kako ćete formulirati upit?	Svi ispitanici	Udio
Serology test reliability	69	37,1%
Serology test AND reliability	22	11,8%
Serology test OR reliability	3	1,6%
„serology test“ AND reliability	26	14,0%
Ne znam	66	35,5%

Tablica 13. Broj i udio ispitanika s obzirom na formuliranje upita pretraživanja

Kako bi se testirala sposobnost studenata u snalaženju u knjižnici i samostalnom pronalaženju knjiga, studenti su upitani koji im je podatak o knjizi potreban kako bi ju locirali na polici. Točan odgovor dalo je 68 studenata što čini 36,6%. Odgovore ISBN i UDK oznaka dalo je po 15 studenata ili 8,1%, dok je barkod odgovorilo troje studenata. Najveći broj studenata, njih 85 ili 45,7%, odgovorilo je da ne znaju odgovor.

Koji podatak o knjizi Vam je potreban kako biste pronašli knjigu na polici?	Svi ispitanici	Udio
ISBN	15	8,1%
UDK oznaka	15	8,1%
Barkod	3	1,6%
Signatura	68	36,6%
Ne znam	85	45,7%

Tablica 14. Broj i udio ispitanika s obzirom na pronalaženje knjige na polici

Važan dio informacijske pismenosti čini i pravilno citiranje i navođenje tuđih misli u našim djelima. Kada su upitani u kojim će slučajevima citirati članak koji koriste u svom radu, 172 studenta (92,5%) odgovorila su da će citirati onda kad prepisuju dio teksta doslovno, 81 student (43,5%) kada svojim riječima prepričavaju dio teksta. 70 studenata, odnosno 37,6% odabralo je oba odgovora. Niti jedan student nije rekao kako ne bi citirao članak, a troje studenata ne zna u kojim će ga slučajevima citirati.

U kojim slučajevima ćete citirati članak koji koristite u pisanju seminarskog rada?	Svi ispitanici	Udio
Kad prepisujete dio teksta doslovno	172	92,5%
Kad svojim riječima prepričavate dio teksta	81	43,5%
Ni u jednom od ova dva slučaja	0	0,0%
Ne znam	3	1,6%

Tablica 15. Broj i udio ispitanika s obzirom na citiranje članka

Na ponuđeno pitanje *Ako prilikom pretraživanja online kataloga u pretraživač unesete human*, koje ćete rezultate dobiti?*, samo 72 studenta ili 38,7% odabrala su točan odgovor, dok je 55 studenata ili 29,6% odgovorilo kako odgovor ne zna.

Ako prilikom pretraživanja online kataloga u pretraživač unesete human*, koje ćete rezultate dobiti?	Svi ispitanici	Udio
Humanity, humanistic, humanoid	72	38,7%
Humanitarian, transhumanca, subhuman	3	1,6%

Sve od navedenog	52	28,0%
Ništa od navedenog	4	2,2%
Ne znam	55	29,6%

Tablica 16. Broj i udio ispitanika s obzirom na pretraživanje kataloga

Na pitanje prema kojem će mjerilu pretraživati knjižnični katalog kako bi dobili sve zapise o Nikoli Tesli većina studenata, njih 115 ili 61,8% odabrala je točan odgovor – prema predmetu. 18,8% studenata odgovorilo je prema naslovu, 14,5% studenata prema autoru, a 0,5% prema nakladniku. 4,3% studenata reklo je da ne zna odgovor.

Ako u knjižničnom katalogu želite pronaći sve zapise o Nikoli Tesli, prema kojem mjerilu ćete pretraživati katalog?	Svi ispitanici	Udio
Prema naslovu	35	18,8%
Prema autoru	27	14,5%
Prema predmetu	115	61,8%
Prema nakladniku	1	0,5%
Ne znam	8	4,3%

Tablica 17. Broj i udio ispitanika s obzirom na pronalaženje zapisa u katalogu

83,9% studenata provjerava jesu li informacije koje pronađu na internetu istine. 31,2% studenata to čini uvijek, a 52,7% povremeno. 16,1% studenata odgovorilo je da ne provjerava istinitost pronađenih informacija.

Provjeravate li jesu li informacije koje pronađete na internetu istinite?	Svi ispitanici	Udio
--	-----------------------	-------------

Da, uvijek	58	31,2%
Da, povremeno	98	52,7%
Ne	30	16,1%

Tablica 18. Broj i udio ispitanika s obzirom na provjeravanje istinitosti informacija

Studentima je postavljeno pitanje otvorenog tipa: *Na koji način provjeravate istinitost pronađenih informacija?*. Većina studenata odgovorila je da se za provjeravanje istinitosti koriste drugim izvorima: „Provjeravanjem nalaze li se one u više različitih (provjerenih) izvora.“, „Pretražim nešto dodatno o pronađenim informacijama i ukoliko na više mjesta s povjerljivih izvora nađem isti odgovor znači da je informacija točna.“, „Uspoređujem s drugim pouzdanim izvorima kao što su knjige ili pouzdani članci.“, „Usporedbom s ostalim izvorima, a ako je jedini onda se konzultiram s profesorima.“, „Pretraživanjem interneta tako da upišem ključni pojam informacije koju želim provjeriti te uspoređujem s barem 2 druga izvora (članaka koji nisu s wikipedie niti blogovi) te tražim je li naveden popis autora (ako nije, pretpostavljam da je sadržaj neka vrsta bloga i pretražujem dalje, dok ne nađem vjerodostojniju stranicu ili rad).“

Vrednovanje informacija jedna je od vještina informacijski pismene osobe. 70,5% studenata izjasnilo se da vrednuje pronađene informacije s obzirom na njihov izvor, sadržaj i sl. 34,9% studenata uvijek vrednuje informacije, dok ih 35,5% to čini ponekad. 29,6% studenata reklo je da ne vrednuje pronađene informacije.

Vrednujete li pronađene informacije s obzirom na njihov izvor, sadržaj i sl.?	Svi ispitanici	Udio
Da, uvijek	65	34,9%
Da, povremeno	66	35,5%
Ne	55	29,6%

Tablica 19. Broj i udio ispitanika s obzirom na vrednovanje informacija.

Na pitanje otvorenog tipa *Na koji način vrednujete pronađene informacije?*, studenti su odgovarali: „ Provjeravam autora, titulu, instituciju.“, „Više ću vjerovati ako informaciju

pronađem u knjizi nego na internetu.“, „Po izvoru i po autoru.“, „Prema izvoru gdje sam ih našla, uvijek su manje pouzdane neke internet stranice koje nisu poznate.“, „Tko je autor i koliko je povezan s temom, u kakvoj publikaciji je objavljen članak, postoje li stručnjaci drugoga mišljenja i kako su oni povezani s temom.“, „Ako su informacije od neke poznate institucije (npr. National Geographic, The MET, MoMA, Enciklopedija.hr,...).“, „Pročitam metodologiju istraživanja, tražim radove samo u priznatim znanstvenim bazama.“, „Veću važnost pridajem istraživanjima koja imaju veći broj citata, novijim istraživanjima, istraživanjima koja imaju veći uzorak ispitanika, te koja su provedena od strane vodećih stručnjaka nekog područja.“, „Prema razini "znanstvenosti", koji je autor, koji je časopis/portal, jesu li informacije logične, način pisanja...“, „Primarno s obzirom na izvor, a potom s obzirom na sadržaj i moje predznanje o temi. Ako se radi o izvoru za kojeg znam da uredno navodi izvorne radove i komentira ih na način koji upućuje da su autori članka/videoa pročitali CIJELI rad i barem donekle razumiju temu sklonija sam im vjerovati unatoč mjestu objavljivanja (npr. SciShow kanal na YouTube-u). Također sam sklonija dalje istraživati i provjeravati ako se radi o temi van mojeg područja jer mi je teže prepoznati nelogičnosti, preuveličavanja, probleme sa metodologijom i sl. stvari koje mogu ukazivati na (ne)vjerodostojnost informacije.“.

Za kraj, studentima su zamoljeni da svojim riječima definiraju informacijsku pismenost. Znatan dio studenata ne razlikuje informatičku i informacijsku pismenost te kao odgovore navode: „razumijevanje i dobro snalaženje u korištenju pojedinih alata na računalu/internetu.“, „Biti sposoban koristiti današnju tehnologiju npr. laptop.“, „Koliko intuitivno se osoba može snaći kada je suočena sa računalnim programom s kojim predhodno nije upoznata, kako se snalazi u slučaju kada rješenje nije intuitivno - može li putem interneta naći rješenje koje traži. Koliko je osoba upoznata sa programima koji se koriste često i sl.“. Neki studenti informacijsku pismenost definiraju kao: „Sposobnost snalaženja i pronalaznja novih informacija na različite načine.“, „Informacijska pismenost označava sposobnost traženja, vrednovanja i korištenja informacija.“, „Skup sposobnosti kojima pronalazimo, razumijemo i koristimo izvore i informacije dobivene na internetu.“, „Sposobnost pretraživanja i snalaženja među brojnim informacijama te raspoznavanje onih relevantnih.“, „Osoba koja je informacijski pismena je sposobna brzo pronaći informacije koje su vjerodostojne i istinite.“, „Vještine i znanja koja omogućuju osobi da dođe do tražene informacije, a uključuju pretraživanje raznih baza podataka, filtriranje potrebnih od nepotrebnih informacija, provjeravanje točnosti informacija, navođenje izvora informacija“,

„Znanje koje omogućava pretraživanje literature vezane uz određenu temu ili područje interesa, na način da se pronađe građa koja je vjerodostojna, od autora kojemu se može vjerovati te citiranje te građe, ako ju na ikakav način koristimo za neki seminar, projekt ili istraživanje.“

6. Rasprava

Za potrebe istraživanja postavljene su četiri hipoteze kojima se htjelo dobiti uvid u samoprocjenu razine informacijske pismenosti i testirati tu razinu kako bi se pokušalo dobiti stvarno stanje.

U tablici 2 prikazan je broj i udio ispitanika s obzirom na to s kojim su knjižničnim uslugama upoznati. Od šest navedenih usluga Knjižnice, više od polovice studenata upoznato je s posudbom, uslugom „Pitajte knjižničara – opći upit“ i uslugom pretraživanja online baza podataka. Za uslugu tematskih pretraživanja zna gotovo polovica studenata, za međuknjižničnu posudbu gotovo svaki četvrti, a za edukaciju korisnika tek svaki deseti student. Prva hipoteza da korisnici ocjenjuju da su upoznati s uslugama i aktivnostima Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu koje im mogu pomoći u pisanju ocjenskih i stručnih radova djelomično je potvrđena. Iako studenti nisu upoznati s dijelom usluga koje Knjižnica nudi, one s kojima je većina upoznata više utječu na kvalitetu radova.

U tablicama 4, 6 i 8 prikazani su odgovori na pitanja vezana za samoprocjenu razine informacijske pismenosti. Nešto je veći udio studenata preddiplomskog studija (57,9%) potvrdno odgovorio na pitanje *Smatrate li da se dobro snalazite u knjižničnim katalogima i bazama podataka?* naspram studenata viših godina (53,2%). Sa značenjem Booleovih operatora malo bolje su upoznati studenti preddiplomskog studija (32,7%) od onih na višim godinama (25,3%), iako u obje skupine prevladava odgovor kako nisu upoznati s njima. Udio studenata viših godina koji mogu bez pomoći knjižničara pronaći knjige na policama veći je (58,2%) od udjela studenata preddiplomskog studija (51,4%). Na temelju ovih rezultata može se odbaciti hipoteza da studenti diplomskih studija bolje ocjenjuju svoju informacijsku pismenost od studenata preddiplomskih studija.

Tablice 5, 7 i 9 prikazuju odgovore na pitanja o samoprocjeni razine informacijske pismenosti po području studiranja. Rezultati potvrđuju hipotezu da se studenti različitih skupina studijskih usmjerenja razlikuju s obzirom na samoprocjenu razine informacijske pismenosti. Iako valja naglasiti kako rezultati ovise i o broju ispitanika s pojedinih studija.

Za potrebe hipoteze da doživljavanje studenata o vlastitoj razini informacijske pismenosti nije u skladu sa stvarnim stanjem u praksi, korištena su kviz pitanja koja su uspoređivana s pitanjima o

samoprocjeni razine informacijske pismenosti. Rezultati kviz pitanja pokazali su da studenti u znatno manjoj mjeri točno odgovaraju na kviz pitanja u usporedbi s njihovom percepcijom o vlastitom znanju. Utvrđeno je da im najviše problema zadaju Booleovi operatori, dok se relativno dobro snalaze u knjižničnim katalozima. Stoga se ova hipoteza može prihvatiti.

7. Zaključak

U radu su dane razne definicije informacijske pismenosti, njezin povijesni razvoj te prikazani razni modeli i standardi čime se ukazuje na važnost ovog oblika pismenosti. Razvojem interneta nefiltrirane i brojne informacije dolaze do pojedinca brže nego ikad. Informacijski pismeni pojedinci znati će procijeniti i kritički vrednovati te informacije te razlučiti korisne od nepotrebnih. Te sposobnosti od iznimne su važnosti za cjeloživotno učenje i produktivno sudjelovanje u profesionalnom životu. Studenti se nalaze na korak do zaposlenja te su im ove vještine prijeko potrebne. Kako bi se što bolje pripremili za cjeloživotno učenje, potrebni su programi ili kolegiji na fakultetima koji bi bili usmjereni na razvoj kompetencija razumijevanja, vrednovanja i interpretacije.

Knjižnice također imaju svoju ulogu u promicanju informacijske pismenosti. Na njima je da provode edukaciju korisnika kako bi ih uputili, prvenstveno u postojanje i korištenje knjižničnih usluga, a nakon toga ih upoznali s raznim izvorima informacija i uputili u njihovo korištenje. Edukacije je moguće provoditi organizirano, primjerice prema područjima studiranja, kako bi se studente uputilo na za njihovo područje relevantne izvore. Ovakve bi radionice bilo potrebno oglašavati, ili ih organizirati u suradnji s profesorima na fakultetima.

U radu je prikazano istraživanje informacijske pismenosti studenata korisnika Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. Rezultati istraživanja djelomično potvrđuju prvu hipotezu, da korisnici ocjenjuju kako su upoznati s uslugama i aktivnostima Nacionalne i sveučilišne knjižnice koje im mogu pomoći u pisanju ocjenskih i stručnih radova. Što se tiče samoprocjene razine informacijske pismenosti, temeljem rezultata istraživanja odbačena je hipoteza da studenti diplomskih studija bolje ocjenjuju svoju informacijsku pismenost od studenata preddiplomskih studija, budući da veći udio studenata preddiplomskih studija smatra kako se dobro snalaze u knjižničnim katalozima i bazama podataka od studenata diplomskih studija. Nadalje, hipoteza da se studenti različitih skupina studijskih usmjerenja razlikuju s obzirom na samoprocjenu razine informacijske pismenosti, potvrđena je provedenim istraživanjem. Također, pokazalo se da je stvarno stanje u praksi drugačije od osobne procjene studenata o vlastitoj pismenosti, odnosno da studenti u znatno manjoj mjeri točno odgovaraju na kviz pitanja u usporedbi s njihovom percepcijom o vlastitom znanju.

Informacijska pismenost jedan je od ključnih faktora za uspješno funkcioniranje i sudjelovanje pojedinca u današnjem svijetu. Rezultati istraživanja daleko su od zadovoljavajućih te prikazuju vidljivu potrebu za dodatnom edukacijom studenata na fakultetima putem uvođenja novih kolegija te u knjižnicama u vidu radionica kako bi razvili vještine koje će im biti korisne ne samo za vrijeme studiranja, već i nakon zaposlenja.

8. Literatura

1. American Library Association. Framework for information literacy in higher education. February 9, 2015. Dostupno na: <http://www.ala.org/acrl/standards/ilframework> (8.4.2021.)
2. Bibliografsko-referalne i kataložne informacije, 14.10.2013. // Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu. Dostupno na: <https://www.nsk.hr/bibliografsko-referalne-i-katalo%c5%bena-informacije/> (19.4.2021.)
3. Bibliometrijske usluge. // Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu. Dostupno na: <https://www.nsk.hr/bibliometrijske-usluge/> (20.4.2021.)
4. Bračanov, A.; Golubović, V; Seiter-Šverko, D. Istraživanje informacijske pismenosti studenata u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 57, 4(2014), str. 45-64. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/142306> (20.1.2021.)
5. Bruce, C. Information Literacy programs and research: an international review. // Australian library journal. 49, 3(2000), str. 209-218.
6. Bruce, Christine. Seven faces of information literacy. Dostupno na: <http://www.connect2tls.info/uploads/8/1/8/3/8183810/bruce.pdf> (3.4.2021.)
7. Bundy, A. Growing the community of the informed: information literacy - a global issue. April 2002. Dostupno na: <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/00048623.2002.10755193> (29.3.2021.)
8. Catalano, A. J. Using ACRL Standards to Assess the Information Literacy of Graduate Students in an Education Program. // Evidence Based Library and Information Practice 5, 4(2010), str. 21–38. Dostupno na: <https://journals.library.ualberta.ca/ebliip/index.php/EBLIP/article/view/8878> (28.1.2021.)
9. Doyle, C. Outcome measures for information literacy within the national education goals of 1990: final report of the National Forum on Information Literacy : summary of findings. Dostupno na: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED351033.pdf> (29.3.2021.)
10. Pravilnik o znanstvenim i umjetničkim područjima, poljima i granama. // Narodne novine 118/09., 82/12. i 32/13.). Dostupno na: <https://www.dzs.hr/Hrv/important/Obrasci/08-Obrazovanje/Obrasci/Klasifikacija%20podrucja%20znanosti.pdf> (29.1.2021.)
11. Edukacijske radionice o elektroničkim izvorima znanstvenih i stručnih informacija. // Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu. Dostupno na: <http://baze.nsk.hr/edukacijske-radionice-elektronickim-izvorima-znanstvenih-strucnih-informacija/> (20.4.2021.)
12. Eisenberg, M. The Big Six. <https://thebig6.org/> (4.4.2021.)

13. Hasenay, S. et al. Informacijska pismenost korisnika fakultetske knjižnice. // Libellarium 8, 2(2015), str. 147-160. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/168546> (24.1.2021.).
14. Izvješće o radu za 2019. godinu. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2020. Dostupno na: <https://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2020/06/Izvje%C5%A1%C4%87e-o-radu-NSK-za-2019.-godinu.pdf> (19.4.2021.).
15. Jokić, A. et al. Vještine informacijske i informatičke pismenosti studenata informacijskih znanosti u Osijeku: pilot-istraživanje. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 59, 3/4(2016), str. 63-92. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/187610> (24.1.2021.).
16. Lasić–Lazić, J.; Špiranec, S.; Banek Zorica, M. Izgubljeni u novim obrazovnim okruženjima – pronađeni u informacijskom opismenjavanju. // Medijska istraživanja 18, 1(2012), str. 125-142. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/85384> (19.3.2021.).
17. Lau, J. Smjernice za informacijsku pismenost u cjeloživotnom učenju: završna verzija. recenzirano 30. srpnja 2006. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011.
18. Leichner, N. et al. Assessing information literacy among German psychology students. // Reference Services Review 41, 4(2013), str. 660-674. Dostupno na: https://www.zpid.de/pub/research/2013_leichner-et-al_Assessing-information.pdf (24.1.2021.).
19. Licea de Arenas et al Information literacy: implications for Mexican and Spanish university students. // Library Review 53, 9(2004), str. 451-460. Dostupno na: <http://eprints.rclis.org/28518/> (29.1.2021.).
20. Macmillan, M.; Mackenzie, A. Strategies for integrating information literacy and academic literacy : helping undergraduate students make the most of scholarly articles. // Proceedings of the IATUL Conferences, 16(2012). Dostupno na: <https://docs.lib.purdue.edu/iatul/2012/papers/16/> (24.1.2021.).
21. Maughan, P. Assessing information literacy among undergraduates: a discussion of the literature and the University of California-Berkeley Assessment Experience. // College & Research Libraries 62, 1(2011), str. 71-85. Dostupno na: <https://crl.acrl.org/index.php/crl/article/view/15422> (24.1.2021.).
22. Pilaš, I.; Kovačević, A. Uloga informacijskog centra – otvorenost knjižnice korisnicima. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 61, 2(2018), str. 453-465. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/217981> (21.4.2021.).
23. Pitajte knjižničara. // Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu. Dostupno na: <https://www.nsk.hr/pitajte-knjiznicara/> (20.4.2021.).
24. Povijesni pregled, 16.11.2011. // Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu. Dostupno na: <https://www.nsk.hr/povijesni-pregled/>, (20.4.2021.).
25. Presidential Committee on Information Literacy: Final Report. 1989. Dostupno na: <http://www.ala.org/acrl/publications/whitepapers/presidential> (6.6.2021.).

26. Resnis, E. i dr. Information literacy assessment: a case study at Miami University. // *New Library World* 111, 7/8(2010), str. 287-301. Dostupno na: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.471.5255&rep=rep1&type=pdf> (3.2.2021.).
27. Rubinić, D.; Stričević, I. Visokoškolska knjižnica u programima informacijskog opismenjivanja studenata: istraživanje programa Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Karl-Franzens Graz. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 54, 4(2011), str. 23-48. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/80039> (23.1.2021.).
28. Sasikala, C.; Dhanraju, V. Assessment of Information Literacy Skills among Science Students of Andhra University. // *Library Philosophy and Practice (e-journal)*, 626(2011). Dostupno na: <https://digitalcommons.unl.edu/libphilprac/626/> (29.1.2021.).
29. SCONUL Working Group on Information Literacy. The SCONUL Seven Pillars of Information Literacy: Core Model For Higher Education, April 2011. Dostupno na: <https://www.sconul.ac.uk/sites/default/files/documents/coremodel.pdf> (3.4.2021.).
30. Shapiro, J.J. ; Hughes, S.K. Information Literacy as a liberal art. // *Educom review*. 31,2(1996), str. 31-36.
31. Standard i smjernice razvoja i uvođenja najbolje prakse u visokoškolskim knjižnicama u republici hrvatskoj (Prijedlog nacрта), 2008. Dostupno na: <https://www.hkdrustvo.hr/datoteke/473> (6.6.2021.).
32. Standardi za visokoškolske knjižnice u Republici Hrvatskoj. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 33(1990), str. 201-210.
33. Stričević, I. Pismenosti 21. stoljeća : učenje i poučavanje u informacijskom okruženju. // *Zrno* 22(2011), 97- 98.
34. Špiranec, S. Informacijska pismenost - ključ za cjeloživotno učenje. // *Edupoint* 17, 3(2003). Dostupno na: <http://edupoint.carnet.hr/casopis/17/clanci/1.html> (19.3.2021.).
35. Špiranec, S. Kritička informacijska pismenost u akademskom kontekstu. // *ČITALIŠTE: naučni časopis za teoriju i praksu bibliotekarstva* 32 , 1(2018), str. 3-11.
36. Špiranec, S.; Banek Zorica, M. Informacijska pismenost: teorijski okvir i polazišta. Zagreb: Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta, 2008.
37. Temeljne djelatnosti. // Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu. Dostupno na: <https://www.nsk.hr/temeljne-djelatnosti/>, (20.4.2021.).
38. Ukratko o Knjižnici. // Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu. Dostupno na: <https://www.nsk.hr/ukratko-o-knjiznici/> (20.4.2021.)
39. Vrkić Dimić, J. Suvremeni oblici pismenosti. // *Školski vjesnik: časopis za pedagoškijsku teoriju i praksu* 63, 3(2014.), str. 381-394. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/136084> (27.4.2021.)

40. Webber, S.; Johnston, B. Conceptions of information literacy: new perspectives and implications. // Journal of information science 26, 6(2000), str.381-397.
41. What is the Big6. https://www.hcpss.org/f/academics/media/factsheet_big6.pdf (4.4.2021.).

Popis slika

Slika 1. Broj trenutno učlanjenih ispitanika u NSK

Slika 2. Broj ispitanika koji su ranije bili učlanjeni u NSK

Slika 3. Prikaz ispitanika prema razini studija

Slika 4. Učestalost korištenja knjižničnih usluga

Popis tablica

Tablica 1. Prikaz ispitanika prema području studiranja

Tablica 2. Broj i postotak ispitanika s obzirom na upoznatost s knjižničnim uslugama

Tablica 3. Broj i udio ispitanika s obzirom na korištenje izvora informacija

Tablica 4. Broj i udio ispitanika s obzirom na snalažljivost u katalozima i bazama podataka

Tablica 5. Broj i udio ispitanika s obzirom na snalažljivost u katalozima i bazama podataka, po području studiranja

Tablica 6. Broj i udio ispitanika s obzirom na znanje o Booleovim operatorima

Tablica 7. Broj i udio ispitanika s obzirom na znanje o Booleovim operatorima, po području studiranja

Tablica 8. Broj i udio ispitanika s obzirom na mogućnost samostalnog pronalaska knjiga na policama

Tablica 9. Broj i udio ispitanika s obzirom na mogućnost samostalnog pronalaska knjiga na policama, po području studiranja

Tablica 10. Ukupan broj i udio ispitanika s obzirom na korištenje online baza podataka

Tablica 11. Ukupan broj i udio ispitanika s obzirom na korištenje online baza podataka, po područjima studiranja

Tablica 12. Broj i udio ispitanika s obzirom na način citiranja

Tablica 13. Broj i udio ispitanika s obzirom na formuliranje upita pretraživanja

Tablica 14. Broj i udio ispitanika s obzirom na pronalaženje knjige na polici

Tablica 15. Broj i udio ispitanika s obzirom na citiranje članka

Tablica 16. Broj i udio ispitanika s obzirom na pretraživanje kataloga

Tablica 17. Broj i udio ispitanika s obzirom na pronalaženje zapisa u katalogu

Tablica 18. Broj i udio ispitanika s obzirom na provjeravanje istinitosti informacija

Tablica 19. Broj i udio ispitanika s obzirom na vrednovanje informacija.

Prilozi

Prilog 1. Anketni upitnik

Anketna pitanja

Poštovane kolegice i kolege, apsolvantica sam izvanrednog studija bibliotekarstva na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Za potrebe diplomskog rada provodim istraživanje o informacijskoj pismenosti studenatske populacije korisnika Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Stoga Vas molim da odvojite pet minuta Vašeg vremena i ispunite anketu. Anketa je u potpunosti anonimna. Sastoji se od pitanja zatvorenog i otvorenog tipa. Hvala!

1. Jeste li trenutno učlanjeni u Nacionalnu i sveučilišnu knjižnicu?
 - a. Da
 - b. Ne

2. Jeste li nekad bili učlanjeni u Nacionalnu i sveučilišnu knjižnicu?
 - a. Da
 - b. Ne

3. Student/ica ste?
 - a. Preddiplomskog studija
 - b. Diplomskog studija
 - c. Postdiplomskog studija

4. Kojem području pripada Vaš studij?
 - a. Prirodne znanosti
 - b. Društvene znanosti
 - c. Humanističke znanosti
 - d. I društvene i humanističke znanosti
 - e. Tehničke znanosti
 - f. Biotehničke znanosti
 - g. Biomedicina i zdravstvo
 - h. Interdisciplinarno područje
 - i. Umjetnost

5. S kojim ste od navedenih usluga knjižnice upoznati?
 - a. Posudba
 - b. Međuknjižnična posudba
 - c. Pitajte knjižničara – opći upit

- d. Pitajte knjižničara - tematska pretraživanja
 - e. Edukacija korisnika
 - f. Pretraživanja on-line baza podataka
6. Koliko često koristite neku od knjižničnih usluga?
- a. Tjedno
 - b. Mjesečno
 - c. Nekoliko puta godišnje
 - d. Ne koristim knjižnične usluge
7. Kojim se izvorima informacija koristite prilikom pisanja studentskih radova?
- a. Google
 - b. Wikipedija
 - c. Katalog NSK ili drugih knjižnica
 - d. Google Znalac (Google Scholar)
 - e. Online baze podataka s cjelovitim tekstovima
 - f. Drugo
8. Koji se od sljedećih načina citiranja odnosi na članak iz časopisa?
- a. Polić, M.; Polić, R. Vrijeme, slobodno od čega i za što? // Filozofska istraživanja 29, 2(2009), str. 255-270.
 - b. Vujević, M. Uvođenje u znanstveni rad u području društvenih znanosti. Zagreb: Školska knjiga, 2006.
 - c. Škrobica, V. Slobodne/izvannastavne aktivnosti i slobodno vrijeme učenika. // XXII. proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske, Zagreb, 7.-10. travnja 2010 : zbornik radova / [urednik Miroslav Mićanović]. Zagreb : Agencija za odgoj i obrazovanje, 2010. Str. 21-29.
 - d. Ne znam
9. Smatrate li da se dobro snalazite u knjižničnim katalozima i bazama podataka?
- a. Da
 - b. Ne
10. Je li Vam poznato značenje Booleovih operatora AND, OR i NOT?
- a. Da
 - b. Ne
11. Ako želite saznati nešto više na temu pouzdanost seroloških testova, kako ćete formulirati upit?
- a. Serology test reliability
 - b. Serology test AND reliability

- c. Serology test OR reliability
 - d. „serology test“ AND reliability
 - e. Ne znam
12. Možete li bez pomoći knjižničara pronaći knjige na policama?
- a. Da
 - b. Ne
13. Koristite li se online bazama podataka (EBSCO, Emerald, Hrčak, IEEE,...)?
- a. Da, uvijek
 - b. Da, povremeno
 - c. Ne
14. Koji podatak o knjizi Vam je potreban kako biste pronašli knjigu na polici?
- a. ISBN
 - b. UDK oznaka
 - c. Barkod
 - d. Signatura
 - e. Ne znam
15. U kojim slučajevima ćete citirati članak koji koristite u pisanju seminarskog rada?
- a. Kad prepisujete dio teksta doslovno
 - b. Kad svojim rječima prepričavate dio teksta
 - c. Ni u jednom od ova dva slučaja
 - d. Ne znam
16. Ako prilikom pretraživanja online kataloga u pretraživač unesete human*, koje ćete rezultate dobiti?
- a. Humanity, humanistic, humanoid
 - b. Humanitarian, transhumanca, subhuman
 - c. Sve od navedenog
 - d. Ništa od navedenog
 - e. Ne znam
17. Ako u knjižničnom katalogu želite pronaći sve zapise o Nikoli Tesli, prema kojem mjerilu ćete pretraživati katalog?
- a. Prema naslovu
 - b. Prema autoru
 - c. Prema predmetu
 - d. Prema nakladniku

e. Ne znam

18. Provjeravate li jesu li informacije koje pronađete na internetu istinite?

- a. Da, uvijek
- b. Da, povremeno
- c. Ne

19. Na koji način provjeravate istinitost pronađenih informacija?

20. Vrednujete li pronađene informacije s obzirom na njihov izvor, sadržaj i sl.?

- a. Da, uvijek
- b. Da, ponekad
- c. ne

21. Na koji način vrednujete pronađene informacije?

22. Definišajte pojam informacijska pismenost svojim riječima?

Sažetak

Informacijska pismenost jedan je od najvažnijih oblika pismenosti u današnjem svijetu. Ovaj se rad bavi informacijskom pismenosti studenata korisnika Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. U teorijskom dijelu rada dane su definicije informacijske pismenosti te prikazan njezin povijesni razvoj. Rad sadrži i pregled modela i standarda informacijske pismenosti koji su relevantni za visokoškolsko obrazovanje. Također, dan je pregled dosadašnjih istraživanja informacijske pismenosti u visokoškolskom okruženju.

U radu su prikazani rezultati istraživanja informacijske pismenosti provedenog na studentima korisnicima Nacionalne i sveučilišne knjižnice u razdoblju od sredine veljače do kraja travnja. Pomoću anketnog upitnika analizirana je samoprocjena razine informacijske pismenosti, a ciljano postavljenim kviz pitanjima mjerena je stvarna razina informacijske pismenosti. Kao instrument istraživanja korištena je anketa na platformi Google obrasci. Anketni upitnik sastojao se od 22 pitanja, od čega 19 zatvorenog i 3 pitanja otvorenog tipa. U istraživanju je sudjelovalo 186 ispitanika.

Ključne riječi: informacijska pismenost, Nacionalna i sveučilišna knjižnica, studenti, visokoškolska knjižnica, istraživanje

Summary

Information literacy is one of the most important forms of literacy in today's world. This paper deals with information literacy of student users of the National and University Library in Zagreb. In the theoretical part of the paper, definitions of information literacy are given and its historical development is presented. The paper also contains an overview of information literacy models and standards that are relevant to higher education. Also, an overview of previous research on information literacy in the higher education environment is given.

The paper presents the results of the information literacy survey conducted on student users of the National and University Library in the period from mid-February to the end of April. The self-assessment of the level of information literacy was analyzed with the help of a questionnaire, and the actual level of information literacy was measured by targeted quiz questions. A survey on the Google Forms platform was used as a research instrument. The survey questionnaire consisted of 22 questions, of which 19 were closed-ended and 3 open-ended questions. 186 respondents participated in the research.

Keywords: information literacy, National and University Library, students, higher education library, research